

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง การพัฒนามาตรฐานสถานประกอบการสปาและนวด
เพื่อสุขภาพไทยในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

จัดทำโดย นายภัทรพล จິงสมเจตไพศาล
รหัส 11049

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 11 ปี 2562
สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ
ลิขสิทธิ์ของกระทรวงการต่างประเทศ

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง การพัฒนามาตรฐานสถานประกอบการสปาและนวด
เพื่อสุขภาพไทยในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

จัดทำโดย นายภัทรพล จึงสมเจตไพศาล
รหัส 11049

หลักสูตรนักรับราชการทูต รุ่นที่ 11 ปี 2562
สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ
รายงานนี้เป็นความคิดเห็นเฉพาะบุคคลของผู้ศึกษา

เอกสารรายงานการศึกษาส่วนบุคคลนี้ อนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรนักรับบริหารการทูตของกระทรวงการต่างประเทศ

ลงชื่อ .....

(เอกอัครราชทูต วิมล คิตชอบ)
อาจารย์ที่ปรึกษา

ลงชื่อ .....

(ศาสตราจารย์ ดร. พลภัทร บุราคม)
อาจารย์ที่ปรึกษา

ลงชื่อ .....

(รองศาสตราจารย์ ดร. รุ่งพงษ์ ชัยนาม)
อาจารย์ที่ปรึกษา

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

ตามที่รัฐบาลได้กำหนดนโยบายในการพัฒนาให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางสุขภาพนานาชาติ (Thailand as Global Medical Hub) ธุรกิจบริการสุขภาพประเภทสปาเพื่อสุขภาพ และ นวดเพื่อสุขภาพในประเทศไทย ได้รับความนิยมนับอย่างสูงรัฐบาลจึงให้ความสำคัญกับการพัฒนา มาตรฐานสถานประกอบการเพื่อสุขภาพมาตั้งแต่การออกประกาศกระทรวงสาธารณสุข เมื่อปี พ.ศ. 2547 ที่ออกตามความในพระราชบัญญัติสถานบริการ พ.ศ. 2509 โดยการให้ใบรับรองมาตรฐานแก่ สถานประกอบการเพื่อสุขภาพที่ผ่านการประเมินจากกระทรวงสาธารณสุข ต่อมาในปี พ.ศ. 2552 กระทรวงสาธารณสุข โดยกรมสนับสนุนบริการสุขภาพได้ดำเนินการส่งเสริมพัฒนามาตรฐานสถาน ประกอบการเพื่อสุขภาพของคนไทยในเยอรมนี เนื่องจากปัญหาภาพลักษณ์ของการขายบริการทาง เพศแอบแฝงในการประกอบธุรกิจนวดของคนไทย

รายงานฉบับนี้มุ่งที่จะศึกษาและวิเคราะห์ว่าจากการดำเนินนโยบายและกลไกการ ขับเคลื่อนของกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุขและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องว่าปัจจุบัน สถานการณ์สถานประกอบการเพื่อสุขภาพของคนไทยในเยอรมนีเป็นอย่างไร และมีปัจจัยใดที่มีผลต่อ การพัฒนามาตรฐานสถานประกอบการเพื่อสุขภาพของคนไทย ในเยอรมนีเพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการพัฒนานโยบายศูนย์กลางสุขภาพนานาชาติให้กับรัฐบาลไทย

จากการศึกษาพบว่าตลอดระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมาในเยอรมนีการนวดไทยและสปาไทย เป็นที่รู้จักแพร่หลาย โดยมีสถานประกอบการที่เปิดโดยคนไทยจำนวน 379 แห่ง กระจายอยู่ทั่ว ประเทศ โดยส่วนใหญ่เปิดนวดเพื่อการผ่อนคลาย มีเพียง 4 แห่ง ที่เปิดร้านนวดไทยเพื่อการ บำบัดรักษาส่วนแบ่งตลาดการให้บริการด้านสุขภาพ กิจกรรมนวดแผนไทยในเยอรมนีมีสัดส่วน ประมาณร้อยละ 5 และมีแนวโน้มเติบโตเพิ่มขึ้น กรมสนับสนุนบริการสุขภาพได้มีการจัดทำมาตรฐาน สถานประกอบการสปาและนวดเพื่อสุขภาพไทยในเยอรมนีโดยนำมาตราฐานตามประกาศกระทรวง สาธารณสุขและมาตรฐานสถานประกอบการเพื่อสุขภาพในต่างประเทศของกรมสนับสนุนบริการ สุขภาพมาเป็นแนวทางประยุกต์ใช้ร่วมกับข้อกฎหมายของเยอรมนีรวมถึงการผลักดันให้มีการจัดตั้ง สมาคมไทยสปาแห่งประเทศไทย เพื่อเป็นองค์กรในการขับเคลื่อนการพัฒนาสถานประกอบการ สปาและนวดไทยร่วมกับทางภาครัฐ โดยมีสถานประกอบการที่เข้าร่วมโครงการตรวจประเมิน มาตรฐานจำนวน 14 แห่ง และจากการสอบถามตัวแทนภาคเอกชนพบว่าต้องการการพัฒนาศักยภาพ ของสมาคม/ชมรมนวดไทยสปาและสถานประกอบการเพื่อสุขภาพชาวไทยในต่างประเทศ โดยจัดให้มี การส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดโครงการมอบตราสัญลักษณ์ คุณภาพ มาตรฐานให้แก่ สถานประกอบการทั้งขนาดเล็ก (ที่มีพนักงานหรือผู้ทำงาน 2-3 คน) และขนาดใหญ่เพื่อให้เห็นถึง ความชัดเจนในส่วนของคุณภาพ มาตรฐาน ของสถานประกอบการของนวดไทย สปาไทย และเพื่อ สร้างภาพลักษณ์ความน่าเชื่อถือ ของสถานประกอบการนวดไทย สปาไทยซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จะต้องร่วมมือกันดำเนินการต่างๆทั้งระยะสั้นและระยะยาวให้เกิดผลสัมฤทธิ์

ผู้ศึกษาได้มีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการที่กระทรวงสาธารณสุขและหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้ในการกำหนดทิศทางเพื่อให้สถานประกอบการเพื่อสุขภาพไทย

ในต่างประเทศสามารถพัฒนาให้มีมาตรฐานจนเป็นที่ยอมรับของชาวต่างชาติและหน่วยงานราชการในต่างประเทศได้ โดยหลักการที่สำคัญในการเริ่มต้นคือผู้ประกอบการต้องยอมรับหลักการในการประกอบธุรกิจที่ไม่ข้องเกี่ยวกับการค้าประเวณี และร่วมกันจัดตั้งสมาคมเพื่อการดำเนินกิจการต่างๆ ร่วมกับหน่วยงานต่างๆ โดยมีสถานเอกอัครราชทูตไทยให้การสนับสนุนการจัดตั้งสมาคมสปาและนวดไทยให้ถูกต้องตามกฎหมาย และประสานระหว่างสมาคมกับหน่วยงานราชการในพื้นที่เพื่อการทำงานร่วมกันอย่างราบรื่น และให้เกิดการยอมรับในขณะที่กระทรวงสาธารณสุขจัดทำโครงการเพิ่มพูนความรู้และรับรองมาตรฐานคุณภาพสถานประกอบการเพื่อสุขภาพไทย โดยบูรณาการร่วมกันระหว่างกระทรวงพาณิชย์ กระทรวงแรงงาน และกระทรวงการต่างประเทศเพื่อการสร้างภาพลักษณ์เชิงบวกให้กับธุรกิจสปาและนวดไทย ผ่านการตรวจประเมินมาตรฐานของสถานประกอบการนวดไทยและสปาไทย

นอกจากนี้ควรมีการพัฒนาสมาคมนวดไทย สปาไทย ในเยอรมนีให้สามารถทำหน้าที่เป็น Certified Body ในการตรวจประเมินรับรองแทนหน่วยงานภาครัฐในอนาคตและสนับสนุนให้จัดตั้งโรงเรียนหรือศูนย์ฝึกอบรมด้านการนวดไทยในเยอรมนีเพื่อเป็นแหล่งฝึกอบรมที่ได้คุณภาพและเป็นที่ยอมรับของคนเยอรมัน

กิตติกรรมประกาศ

ผมขอขอบคุณกรรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุขและกระทรวงการต่างประเทศ ที่ได้อนุมัติและสนับสนุนให้ผมเข้าร่วมการอบรมหลักสูตรนักบริหารการทูต (นบท.) รุ่นที่ 11 ประจำปี 2562 ทำให้ผมได้เรียนรู้และมีทักษะสำหรับผู้บริหารเพิ่มเติมมากยิ่งขึ้น โดยการอบรมครั้งนี้ ผมได้จัดทำรายงานการศึกษาส่วนบุคคลเรื่อง “การพัฒนามาตรฐานสถานประกอบการสปาและนวดเพื่อสุขภาพไทยในสหพันธรัฐเยอรมันนี” เนื่องจากมีความสนใจและมีส่วนร่วมในการดำเนินการเรื่องนี้มาตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงปัจจุบัน

ในโอกาสนี้ ผมใคร่ขอขอบพระคุณคณะอาจารย์ที่ปรึกษาทั้ง 3 ท่านคือ เอกอัครราชทูตวิมล คิชชอบ ศาสตราจารย์ ดร. พลภัทร บุราคม และ รองศาสตราจารย์ ดร. รุ่งพงษ์ ชัยนาม ตลอดจนหน่วยงานที่ให้ความกรุณาแก่ผมในการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์สำหรับการศึกษา ทั้งกรมยุโรป กรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ กรมการต่างประเทศ กองสุขภาพระหว่างประเทศ กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข ตลอดจนผู้แทนภาคเอกชน ซึ่งข้อมูลและข้อคิดเห็นที่ผมได้มาเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งสำหรับการจัดทำรายงานการศึกษาในครั้งนี้

สุดท้ายนี้ ผมขอขอบคุณคณะอาจารย์ที่ได้มาร่วมบรรยายในการอบรมครั้งนี้ทุกท่านที่ได้สอนสั่ง ให้ข้อมูลและข้อคิดเห็นในหัวข้อและประเด็นต่างๆ ซึ่งได้ช่วยวางพื้นฐานความรู้และสร้างความเข้าใจในฐานะผู้บริหารที่ต้องมีในยุคปัจจุบันนี้ ที่สามารถตามทันสถานการณ์ของโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วทั้งมิติ สังคม เศรษฐกิจและการต่างประเทศ และขอขอบคุณสถาบันการต่างประเทศ เทวะวงศ์วโรปการเป็นอย่างสูง ที่ได้ดำเนินการจัดฝึกอบรม ประสานงานและอำนวยความสะดวกให้กับผมในฐานะประธานรุ่น นบท.11 และเพื่อนๆ พี่ๆ น้องๆ ที่เข้าร่วมอบรมทุกคนจนสำเร็จลุล่วงด้วยดี ซึ่งผมจะนำสิ่งที่ได้เรียนรู้และประสบการณ์ที่ได้รับการพัฒนา ไปต่อยอดกับการทำงานรับใช้ประชาชนในฐานะข้าราชการคนหนึ่งต่อไป

ภัทรพล จึงสมเจตไพศาล

สิงหาคม 2562

สารบัญ

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ง
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ซ
สารบัญภาพ	ฅ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	2
1.3 คำถามการศึกษาและสมมติฐานการศึกษา	2
1.4 ขอบเขตการศึกษา วิธีการดำเนินการศึกษา และระเบียบวิธีการศึกษา	2
1.5 ประโยชน์ของการศึกษา	3
1.6 นิยามศัพท์	3
บทที่ 2 แนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	4
2.1 แนวคิดเรื่องการพัฒนาคุณภาพสถานประกอบการเพื่อสุขภาพของไทย	4
2.2 แนวคิดสถานประกอบการเพื่อสุขภาพในเยอรมนี	11
2.3 สรุปกรอบแนวคิด	14
บทที่ 3 ผลการศึกษา	15
3.1 สถานการณ์สถานประกอบการเพื่อสุขภาพในเยอรมนี	15
3.2 การพัฒนามาตรฐานสถานประกอบการเพื่อสุขภาพในต่างประเทศของกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ	16
3.3 การพัฒนาคุณภาพมาตรฐานสถานประกอบการเพื่อสุขภาพไทยในเยอรมนี	21
3.4 ข้อมูลความคืบหน้าเกี่ยวกับการดำเนินงานของกรมสนับสนุนบริการสุขภาพในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพมาตรฐานสถานประกอบการนวดไทยสปาไทยในต่างประเทศ	25
3.5 ข้อมูลจากการสอบถามกรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศและผู้แทนภาคเอกชน	28
3.6 การวิเคราะห์ประเมินแนวทางการพัฒนาคุณภาพมาตรฐานสถานประกอบการสปาและนวดเพื่อสุขภาพไทยในประเทศเยอรมัน	31
บทที่ 4 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	34
4.1 สรุปผลการศึกษา	34
4.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	36
บรรณานุกรม	37
ภาคผนวก	38
ประวัติผู้เขียน	40

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1	รายชื่อสถานประกอบการเพื่อสุขภาพที่เข้าร่วมโครงการพัฒนามาตรฐาน	23
ตารางที่ 2	ผลการประเมินตนเองตามมาตรฐาน	24

สารบัญภาพ

ภาพที่ 1	เครื่องหมายรับรองมาตรฐานสถานประกอบการเพื่อสุขภาพในต่างประเทศ	18
ภาพที่ 2	ผังการขอรับรองมาตรฐานสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ	20
ภาพที่ 3	แผนที่แสดงที่ตั้งสถานประกอบการที่เข้าร่วมโครงการพัฒนามาตรฐาน	23

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ตามที่รัฐบาลได้กำหนดนโยบายในการพัฒนาให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางสุขภาพนานาชาติ (Thailand as Global Medical Hub) ปัจจุบันประสบผลสำเร็จเป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งธุรกิจบริการสุขภาพประเภทสปาเพื่อสุขภาพ และนวดเพื่อสุขภาพในประเทศไทย ได้รับความนิยมเป็นอย่างสูงจากผู้รับบริการทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเนื่องจากประเทศไทยมีบริการที่มีคุณภาพและมาตรฐานภายใต้เอกลักษณ์ความเป็นไทย รวมทั้งมีสถานที่ที่เอื้อต่อบริการธุรกิจนี้จากทรัพยากรทางธรรมชาติที่สวยงาม จนสามารถสร้างรายได้ให้แก่ประเทศไทยเป็นอย่างมาก นอกจากนี้การประกอบธุรกิจบริการสุขภาพประเภท สปาเพื่อสุขภาพ และนวดเพื่อสุขภาพในต่างประเทศ โดยเฉพาะธุรกิจของผู้ประกอบการคนไทยก็ได้รับความนิยมเพิ่มขึ้น เพราะมีการบริการที่เป็นเอกลักษณ์ และช่วยในการผ่อนคลายแก่ผู้รับบริการ

กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข เป็นหน่วยงานหลักในการขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติ ภายใต้พระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ.2559 โดยมีมาตรการตามกฎหมายที่ให้สถานประกอบการเพื่อสุขภาพในประเทศไทยทั้ง 3 ประเภท คือ สปาเพื่อสุขภาพ นวดเพื่อสุขภาพ และนวดเพื่อเสริมความงาม ต้องยื่นคำร้องเพื่อขอใบอนุญาต เมื่อได้รับการตรวจประเมินมาตรฐาน หากผ่านเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด จะได้รับใบรับรองมาตรฐานโดยมีอายุ 5 ปี สำหรับสถานประกอบการเพื่อสุขภาพไทยในต่างประเทศ ซึ่งปัจจุบันได้รับความนิยมจากชาวต่างชาติ ทำให้มีการเปิดกิจการในหลายประเทศ ทั่วทุกภูมิภาค แต่ผู้ประกอบการยังขาดความรู้ความเข้าใจในการดำเนินการบางแห่งประกอบกิจการเข้าข่ายการค้าประเวณี ส่งผลต่อภาพลักษณ์ของธุรกิจนี้ได้ กรมสนับสนุนบริการสุขภาพจึงมีนโยบายในการพัฒนาคุณภาพสถานประกอบการเพื่อสุขภาพของผู้ประกอบการคนไทยในต่างประเทศ เพื่อหากระบวนการในการรับรองคุณภาพสถานประกอบการนวดเพื่อสุขภาพและสปาเพื่อสุขภาพ โดยจัดทำโครงการรับรองมาตรฐานสถานประกอบการนวดไทยและสปาไทยในต่างประเทศ และได้ดำเนินการพัฒนาต้นแบบในหลายประเทศ จนประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง เช่น เยอรมนี เป็นต้น

การนวดไทยแผนโบราณเป็นที่รู้จักดีในเยอรมนีและได้แพร่หลายอย่างกว้างขวางในช่วงเวลา 10 กว่าปีที่ผ่านมา มีชาวเยอรมันผู้ประกอบการอาชีพด้านการนวด กายภาพบำบัด สนใจและได้เดินทางไปเรียนรู้ ศึกษาอย่างจริงจังในประเทศไทย รวมทั้งที่วัดโพธิ์ด้วย ต่อมาก็ได้เปิดกิจการเน้นการนวดแผนไทยหรือเพิ่มการนวดแผนไทยเข้าไปในบริการที่ร้านของตน นอกจากนี้ ยังมีร้านนวดและสปาที่เปิดโดยคนไทยที่อยู่ในประเทศเยอรมันเป็นจำนวนหนึ่ง แต่ยังคงขาดการสนับสนุนจากทางรัฐบาลไทยอย่างจริงจัง

รัฐบาลไทยได้กำหนดให้กระทรวงสาธารณสุขและกระทรวงการต่างประเทศมีบทบาทในการพัฒนาคุณภาพสถานประกอบการสปาและนวดเพื่อสุขภาพในต่างประเทศ โดยกระทรวง

สาธารณสุข มีหน้าที่ในการจัดทำมาตรฐานการพัฒนาคุณภาพสถานประกอบการเพื่อสุขภาพของไทยในต่างประเทศ หลังจากนั้นจะเป็นจัดทำโครงการเพื่อการพัฒนาและสนับสนุนธุรกิจเพื่อสุขภาพของไทยในต่างประเทศ พร้อมทั้งการจัดอบรมผู้ประกอบการและผู้เกี่ยวข้องในสถานประกอบการเพื่อสุขภาพของไทยในต่างประเทศ และตรวจประเมินและรับรองมาตรฐานสถานประกอบการเพื่อสุขภาพของไทยในต่างประเทศที่มีความพร้อม สำหรับกระทรวงการต่างประเทศมีบทบาทในการจัดกิจกรรมส่งเสริมธุรกิจสปาและนวดไทยและร่วมมือกับหน่วยงานในต่างประเทศในการปรับปรุงภาพลักษณ์ธุรกิจสปาและนวดไทย พร้อมทั้งการแก้ปัญหาเรื่องการขอการตรวจลงตราเพื่อทำงานของเจ้าของธุรกิจและแรงงานไทย ตลอดจนการส่งเสริมภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์และบริการในธุรกิจสปาและนวดไทย ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษากระบวนการพัฒนาคุณภาพมาตรฐานสถานประกอบการเพื่อสุขภาพของไทยในสหพันธรัฐเยอรมันนี้ การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าได้จากการสัมภาษณ์ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งข้อมูลจากการสืบค้นทางอินเทอร์เน็ต

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 1.2.1 เพื่อศึกษาสถานการณ์สถานประกอบการเพื่อสุขภาพของไทยในเยอรมนี
- 1.2.2 เพื่อพัฒนามาตรฐานสถานประกอบการเพื่อสุขภาพของไทยในเยอรมนี
- 1.2.3 เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการพัฒนานโยบายศูนย์กลางสุขภาพนานาชาติของไทย

1.3 คำถามการศึกษาและสมมติฐานในการศึกษา

1.3.1 คำถามการศึกษา

ปัจจัยใดมีผลต่อการพัฒนาคุณภาพสถานประกอบการเพื่อสุขภาพของคนเยอรมนี

1.3.2 สมมติฐานในการศึกษา

การพัฒนาคุณภาพมาตรฐานสถานประกอบการเพื่อสุขภาพของไทยในเยอรมนี ทำให้เกิดรูปแบบของการส่งเสริมสถานประกอบการสปาและนวดไทยในต่างประเทศให้มีคุณภาพตามมาตรฐาน ที่ไม่ขัดแย้งกับข้อกำหนดด้านกฎหมายของประเทศนั้นๆ รวมถึงเป็นการส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ดีของประเทศไทย

1.4 ขอบเขตการศึกษา วิธีการดำเนินการศึกษา และระเบียบวิธีการศึกษา

1.4.1 ขอบเขตการศึกษา

ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาสถานการณ์สถานประกอบการเพื่อสุขภาพของคนไทย กฎหมาย และระเบียบที่เกี่ยวข้องทั้งของประเทศไทยและเยอรมนี รวมถึงมาตรฐานที่ใช้ในการพัฒนาคุณภาพสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ และการประเมินตนเองของสถานประกอบการเพื่อสุขภาพของคนไทยในเยอรมนีที่เข้าร่วมการพัฒนาคุณภาพระหว่างปี พ.ศ.2552 จนถึงปัจจุบัน

1.4.2 วิธีการดำเนินการศึกษา และระเบียบวิธีการศึกษา

ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการวิเคราะห์ข้อมูลในแบบการวิเคราะห์เชิงบรรยาย (Descriptive analysis) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูล 2 ลักษณะ ได้แก่

1) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documentary research) จากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ได้แก่ เอกสารของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลจากการสืบค้นทางอินเทอร์เน็ต และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้แก่ เอกสารการวิจัยและบทความวิชาการของนักวิชาการของไทยและต่างประเทศ

2) การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ (Key informant interview) โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การสัมภาษณ์ข้าราชการกรมยุโรป กรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ และผู้อำนวยการกองสุขภาพระหว่างประเทศ กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข ตลอดจนผู้แทนภาคเอกชนที่มีบทบาทเกี่ยวข้องหรือดำเนินการธุรกิจสถานประกอบการสปาและนวดเพื่อสุขภาพในเยอรมนี

1.5 ประโยชน์ของการศึกษา

1.5.1 ได้ทราบถึงสถานการณ์สถานประกอบการสปาและนวดเพื่อสุขภาพในเยอรมนี

1.5.2 ได้พัฒนาเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพสถานประกอบการสปาและนวดเพื่อสุขภาพไทยในเยอรมนี

1.5.3 ได้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการพัฒนาคุณภาพสถานประกอบการเพื่อสุขภาพไทยในต่างประเทศ เพื่อสนับสนุนนโยบายศูนย์กลางสุขภาพนานาชาติของประเทศไทย

1.6 นิยามศัพท์

สถานประกอบการสปาเพื่อสุขภาพ หมายถึง สถานประกอบการที่มีการบริหารจัดการและการบริการดูแลและเสริมสร้างสุขภาพ โดยมีบริการหลัก ประกอบด้วย การนวดเพื่อสุขภาพ และการใช้น้ำเพื่อสุขภาพ อาจมีบริการเสริมอื่นๆ เช่น การอบเพื่อสุขภาพ การออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ อาหารเพื่อสุขภาพ โยคะและการทำสมาธิ การใช้สมุนไพรหรือผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ การขัดผิวกาย การพอกผิวกาย การขัดหน้า การพอกหน้า ฯลฯ

สถานประกอบการนวดเพื่อสุขภาพ หมายถึง สถานประกอบการที่มีการบริหารจัดการและการบริการนวดไทยสุขภาพ ซึ่งเป็นการผ่อนคลายกล้ามเนื้อ บรรเทาอาการเมื่อยล้า ด้วยวิธีการกด การคลึง การบีบ การจับ การดัด การดึง การประคบ การอบ หรือโดยวิธีการอื่นใดตามศาสตร์และศิลป์ของการนวดเพื่อสุขภาพ ทั้งนี้ต้องมีสถานที่อาบน้ำโดยมีผู้ให้บริการ

สถานประกอบการเพื่อสุขภาพในต่างประเทศ หมายถึง สถานประกอบการที่บริหารจัดการและการบริการดูแลและเสริมสร้างสุขภาพ ประกอบด้วยสถานประกอบการสปาเพื่อสุขภาพ และสถานประกอบการนวดเพื่อสุขภาพ ซึ่งมีที่ตั้งอยู่นอกอาณาเขตของประเทศไทย

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดเรื่องการพัฒนาคุณภาพสถานประกอบการเพื่อสุขภาพของไทย

2.1.1 แนวคิดการพัฒนาคุณภาพมาตรฐานสถานประกอบการเพื่อสุขภาพตาม พรบ. สถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559

กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุขเป็นหน่วยงานหลักในการพัฒนาคุณภาพมาตรฐานสถานประกอบการเพื่อสุขภาพโดยอาศัยประกาศกระทรวงสาธารณสุข ที่ออกตามความในพระราชบัญญัติสถานบริการ พ.ศ. 2509 ที่มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 27 เมษายน 2547 เป็นต้นมา เพื่อเป็นมาตรการตามกฎหมายที่ให้สถานประกอบการเพื่อสุขภาพในประเทศไทยทั้ง 3 ประเภท คือ สปาเพื่อสุขภาพ นวดเพื่อสุขภาพ และนวดเพื่อเสริมสวย ต้องยื่นคำร้องเพื่อขอใบรับรองมาตรฐาน เมื่อได้รับการตรวจประเมินมาตรฐาน 5 ด้าน หากผ่านเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด จะได้รับใบรับรองมาตรฐานโดยมีอายุ 2 ปี

ต่อมาในปีพ.ศ. 2559 กระทรวงสาธารณสุขได้เสนอให้ยกระดับประกาศกระทรวงสาธารณสุขเป็นกฎหมายระดับพระราชบัญญัติ คือพระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559 โดยเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่กิจการสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ เป็นกิจการด้านบริการที่สร้างงานและรายได้แก่ประเทศเป็นจำนวนมาก และเป็นกิจการที่ได้รับความเชื่อมั่น จากผู้รับบริการทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศมายาวนาน จึงมีผู้ประกอบการกิจการสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ เพิ่มมากขึ้นในแต่ละปี แต่ปัจจุบันยังไม่มีกฎหมาย กำกับดูแลการดำเนินกิจการนี้เป็นการเฉพาะ ผู้ประกอบกิจการ ผู้ดำเนินการ และผู้ให้บริการจำนวนมากขาดความรู้และทักษะในการประกอบกิจการ และการให้บริการของสถานประกอบการเพื่อสุขภาพส่วนใหญ่ไม่ได้มาตรฐานและส่งผลกระทบต่อสุขภาพ ร่างกาย หรือจิตใจ ของผู้รับบริการ ประกอบกับมีผู้ใช้คำว่าสถานประกอบการเพื่อสุขภาพเพื่อประกอบกิจการแฝงอย่างอื่น อันส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของผู้รับบริการชาวไทยและชาวต่างประเทศที่มีต่อกิจการสถานประกอบการเพื่อสุขภาพสมควรมีกฎหมายที่กำกับดูแลการประกอบกิจการสถานประกอบการเพื่อสุขภาพขึ้นเป็นการเฉพาะ เพื่อให้การดำเนินกิจการดังกล่าวเป็นไปอย่างมีมาตรฐานอันเป็นการส่งเสริมสุขภาพของประชาชนและคุ้มครองผู้บริโภค จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

พระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559 กำหนดให้กิจการประเภทสปา นวดเพื่อสุขภาพ หรือเพื่อเสริมความงาม และกิจการอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ต้องได้รับใบอนุญาต ซึ่งกฎหมายดังกล่าว มีผลควบคุมสถานประกอบการเพื่อสุขภาพได้แก่ (1) กิจการสปาซึ่งให้การดูแลเสริมสร้างสุขภาพโดยใช้น้ำบำบัด นวดร่างกายเป็นหลัก และมีบริการอื่นเสริมอย่างน้อย 3 อย่าง ที่กำหนดในกิจการสปา เช่น การให้บริการด้วยความร้อน อาทิ ประคบหินร้อน อบซาวน่า (Sauna), การออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ อาทิ แอโรบิค, ฟิตเนส, ฟิตบอล, ไทเก๊ก, โยคะ,

ฤกษ์ดีดัดตน, การทำสมาธิ อาทิ นั่งสมาธิ ชี่กง เรกิ (2) กิจกรรมนวดเพื่อสุขภาพหรือเพื่อเสริมความงาม เช่น นวดหน้า พอกหน้า ซึ่งพระราชบัญญัติฉบับนี้สามารถที่กำหนดเป็นกฎกระทรวงในภายหลัง เพื่อใช้บังคับกำกับกิจการอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพที่ไม่ใช่การรักษาพยาบาล เช่น เนิร์สซิงโฮมดูแล ผู้สูงอายุ และฟิตเนส ด้วย

ทั้งนี้ผู้ดำเนินการสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ ต้องขอรับใบอนุญาตซึ่งมีอายุ 5 ปี จากกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ(สบส.) ส่วนผู้ให้บริการ ต้องขึ้นทะเบียน ได้รับใบรับรองคุณวุฒิจาก สถาบันการศึกษาที่กรม สบส.รับรอง ผู้ได้รับอนุญาตต้องติดใบอนุญาต และตราสัญลักษณ์ “มาตรฐาน สบส” ที่สถานประกอบการในที่เปิดเผยเห็นง่าย ผู้ดำเนินการต้องอยู่ประจำตลอดเวลาทำการ ทุกแห่งต้องมีคู่มือปฏิบัติงานให้บริการ การใช้เครื่องมือให้ได้มาตรฐานสะอาด ปลอดภัย มีระบบ สอบถามและบันทึกข้อมูลสุขภาพพื้นฐาน และคัดกรองผู้รับบริการ เพื่อจัดบริการที่เหมาะสมแก่ สุขภาพของผู้รับบริการ และควบคุมไม่ให้ผู้ให้บริการออกไปให้บริการข้างนอกสถานประกอบการ ในเวลาทำงาน มีมาตรการรักษาความปลอดภัย ป้องกันการล้วงละเมิดทางเพศ สำหรับการโฆษณา สามารถกระทำได้ตามลักษณะการให้บริการ แต่ห้ามโอ้อวดสรรพคุณอุปกรณ์ บริการ ผลิตภัณฑ์ เครื่องมือ และเครื่องใช้ต่างๆเกินจริงว่าสามารถบำบัด รักษาหรือป้องกันโรคได้ ห้ามโฆษณาที่สื่อในทาง ลามกอนาจาร หากฝ่าฝืน เช่น แอบอ้างใช้ชื่อว่าเป็นสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ มีโทษปรับไม่เกิน 40,000 บาท ลักลอบเปิดสถานประกอบการเพื่อสุขภาพโดยไม่ได้รับอนุญาต มีโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับไม่เกิน 50,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และเพิกถอนใบอนุญาต เป็นต้น สำหรับ สถานประกอบการเพื่อสุขภาพของคนไทยที่เปิดดำเนินการในต่างประเทศ กฎหมายไม่สามารถบังคับ ใช้ได้ แต่สามารถให้การส่งเสริมพัฒนาคุณภาพแก่ผู้ประกอบการที่สนใจได้

2.1.2 กรอบมาตรฐานสถานประกอบการสปาเพื่อสุขภาพระดับสากล

มาตรฐานสถานประกอบการสปาเพื่อสุขภาพระดับสากล แบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่ สปาเพื่อสุขภาพแบบมีที่พัก และสปาเพื่อสุขภาพแบบไม่มีที่พัก ซึ่งมีกรอบของมาตรฐาน จำนวน 5 มาตรฐาน ดังต่อไปนี้

มาตรฐานที่ 1 ด้านสถานที่และสิ่งแวดล้อม

มาตรฐานที่ 2 ด้านบุคลากร

มาตรฐานที่ 3 ด้านการบริการ

มาตรฐานที่ 4 ด้านผลิตภัณฑ์ เครื่องมือและอุปกรณ์

มาตรฐานที่ 5 ด้านการบริหารและจัดการองค์กร

วัตถุประสงค์ เพื่อให้สถานประกอบการสปาเพื่อสุขภาพมีการจัดสถานที่และ สิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างความประทับใจในการให้บริการครบทั้ง 5 มิติ คือ รูป รส กลิ่น เสียง และสัมผัส ประกอบด้วย 3 เกณฑ์ ได้แก่ (1) สถานที่และสภาพแวดล้อม (2) สิ่งอำนวยความสะดวก และพื้นที่ บริการเสริม และ (3) การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีตัวชี้วัดและแนวปฏิบัติ ดังนี้

2.1.2.1 มาตรฐานที่ 1 สถานที่และสภาพแวดล้อม

1) สถานที่และสภาพแวดล้อม พิจารณาลักษณะ สภาพ และการจัด พื้นที่ภายในสถานประกอบการที่เอื้อต่อการ ให้บริการ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

- ความเป็นธรรมชาติ
- (1) การตกแต่งสถานที่ต้องมีเอกลักษณ์ของความเป็นไทย หรือ
  - (2) โถงต้อนรับ (บริเวณต้อนรับ) และ/หรือบริเวณให้ข้อมูลบริการ มีความสะอาดเป็นระเบียบ อากาศถ่ายเทได้ดี มีบรรยากาศผ่อนคลาย มีความเป็นเอกลักษณ์ความเป็นไทย
  - (3) การจัดแบ่งพื้นที่ในการใช้งานเป็นสัดส่วน สะดวก และปลอดภัยในการใช้บริการ
  - (4) ทางสัญจรและการเข้าถึงจุดบริการต่างๆ ของการบริการอย่าง สะดวก และปลอดภัย
  - (5) แผนผังแสดงจุดต่างๆ ของสถานประกอบการที่สำคัญแสดงไว้อย่างชัดเจน และเข้าใจง่าย
  - (6) ป้ายชื่อสถานประกอบการมีขนาดของป้ายและตัวอักษรไปตามกฎหมายกำหนดมีภาษาไทย มีภาษาต่างประเทศกำกับตรงตามที่ได้ยื่นคำขอ ลักษณะป้ายชื่ออยู่ในสภาพดี
  - (7) ห้องเก็บอุปกรณ์/เครื่องมือ/เครื่องใช้แยกเป็นสัดส่วน สะอาด สะดวก และปลอดภัยในการใช้งาน
  - (8) พื้นที่เตรียมการบริการ/พื้นที่เตรียมผลิตภัณฑ์แยกเป็นสัดส่วน สะอาด สะดวกและปลอดภัยในการใช้งาน
  - (9) ห้องพักพนักงานแยกเป็นสัดส่วน สะอาด สะดวกและปลอดภัยในการใช้งาน
  - (10) การใช้เสียงดนตรี เสียงเพลง หรือเสียงธรรมชาติที่ใช้เหมาะสม ฟังแล้วรู้สึก ผ่อนคลายตามลักษณะของจุดที่ให้บริการ
  - (11) การจัดบรรยากาศพื้นที่ให้บริการด้วยกลิ่นที่เหมาะสม และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม 1.12 ความปลอดภัยและระบบแจ้งเตือน
- 2) สิ่งอำนวยความสะดวกและพื้นที่บริการเสริม พิจารณาลักษณะสภาพ และการจัดพื้นที่ภายในสถานประกอบการที่เอื้อต่อ การให้บริการ ดังรายละเอียดต่อไปนี้
- (1) อุปกรณ์สำหรับคนพิการ ได้แก่ ทางลาด ราวจับ มีสภาพดีพร้อมใช้งาน และติดตั้งในตำแหน่งที่เหมาะสม
  - (2) บริเวณพักผ่อนที่เป็นสัดส่วน สะอาด สะดวก ปลอดภัยและเหมาะสมกับการใช้งาน
  - (3) บริเวณบริการอาหารและเครื่องดื่มที่เป็นสัดส่วน สะอาด สะดวก ปลอดภัย และเหมาะสมกับการใช้งาน
  - (4) บริเวณให้คำปรึกษาที่เป็นสัดส่วน สะอาด สะดวก ปลอดภัย
  - (5) บริเวณทำสมาธิที่เป็นสัดส่วน สะอาด สะดวก ปลอดภัยและเหมาะสมกับการใช้งาน

3) การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม พิจารณาการระบุนโยบาย การปฏิบัติตามนโยบาย การติดตามและประเมินผล การดำเนินงาน

(1) การรักษาสิ่งแวดล้อมและลดภาวะโลกร้อน

2.1.2.2 มาตรฐานที่ 2 ด้านบุคลากร

วัตถุประสงค์ เพื่อให้สถานประกอบการสปาเพื่อสุขภาพมีบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ และมีคุณสมบัติที่เหมาะสมในการให้บริการอย่างมีมาตรฐานปลอดภัยและประทับใจ แบ่งออกเป็น 3 เกณฑ์

1) ผู้ดำเนินการสปาเพื่อสุขภาพ (Spa Manager) พิจารณาการมีคุณสมบัติตรงตามลักษณะการให้บริการ และความสามารถในการให้บริการซึ่งมีตัวชี้วัดและแนวปฏิบัติ ดังนี้

(1) สามารถสื่อสารภาษาไทยและภาษาอังกฤษได้ และเพียงพอต่อการให้บริการ

(2) มีภาวะเป็นผู้นำในการพัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่อง

(3) มีความสามารถในการวางแผนการดำเนินงานในสถานประกอบการสปาเพื่อสุขภาพ อย่างมีคุณภาพ

(4) มีความสามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าหรือฉุกเฉินได้เป็นอย่างดี

(5) มีปฏิสัมพันธ์สม่ำเสมอกับผู้รับบริการและผู้ให้บริการที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน การให้บริการในสถานประกอบการสปาเพื่อสุขภาพ

(6) มีส่วนร่วมในการทำการตลาดทั้งในและต่างประเทศ

(7) มีการจัดการฝึกอบรมพนักงาน

(8) มีส่วนร่วมและรับผิดชอบต่อสาธารณะทั้งภายในและภายนอกองค์กร

2) ผู้ให้บริการในสถานประกอบการสปาเพื่อสุขภาพ (Spa Therapist) พิจารณาการมีคุณสมบัติตรงตามลักษณะการให้บริการ และความสามารถในการให้บริการ ดังนี้

(1) ผ่านการอบรมความรู้เฉพาะด้านของการบริการในแต่ละประเภทให้บริการ นอกเหนือเกณฑ์มาตรฐานผู้ให้บริการของกระทรวงสาธารณสุข

(2) มีความสามารถสื่อสารภาษาไทยและภาษาต่างประเทศได้

(3) มีความสามารถในการให้บริการต่างๆ (Treatment) และให้บริการที่ประทับใจ

(4) มีการให้บริการตามขั้นตอน ด้วยความสุภาพ อ่อนน้อม สนใจ และเอาใจใส่ต่อผู้รับบริการ

(5) มีส่วนร่วมและรับผิดชอบต่อสาธารณะทั้งภายในและภายนอกองค์กร

(6) ผ่านการฝึกอบรมทั้งภายในและภายนอกของสถานประกอบการอย่างสม่ำเสมอ

(7) มีความสามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าหรือฉุกเฉินได้เป็นอย่างดี

3) พนักงานต้อนรับ (Spa Receptionist/ Guest Relations Officers) พิจารณาการมีคุณสมบัติตรงตามลักษณะการให้บริการ และความสามารถในการให้บริการ ดังนี้

(1) มีวุฒิการศึกษาขั้นต่ำอนุปริญญาหรือเทียบเท่า หรือมีประสบการณ์อย่างน้อย 1 ปี ในการต้อนรับ

(2) สามารถสื่อสารภาษาไทยได้อย่างดี และพูดภาษาต่างประเทศได้อย่างน้อย 1 ภาษา และเพียงพอต่อการให้บริการ

(3) สามารถให้การต้อนรับและบริการลูกค้าทุกเรื่องทุกคนด้วยกิริยาที่สุภาพอ่อนน้อม และประทับใจ

(4) มีส่วนร่วมและรับผิดชอบต่อสาธารณะทั้งภายในและภายนอกองค์กร

(5) มีความสามารถในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับการให้บริการ

(6) มีความสามารถในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า หรือฉุกเฉินได้เป็นอย่างดี

2.1.2.3 มาตรฐานที่ 3 ด้านการบริการ

วัตถุประสงค์ เพื่อให้การบริการของสถานประกอบการสปาเพื่อสุขภาพมีมาตรฐานแบบไทย และเป็นที่ยอมรับในระดับสากล ประกอบด้วย 4 เกณฑ์ ได้แก่

1) การให้บริการใช้น้ำเพื่อสุขภาพ พิจารณาจำนวนชนิดของรายการที่จัดเตรียมไว้สำหรับบริการ และคุณภาพของบริการ ใช้น้ำเพื่อสุขภาพ (Hydrotherapy/ Water Treatment) ซึ่งหมายถึง การให้บริการสปาเพื่อสุขภาพ ที่ใช้น้ำเป็นองค์ประกอบสำคัญ เช่น การแช่ตัวในอ่างน้ำ (Bath) การบริการแช่เท้า (Foot Bath) การแช่น้ำโอโซน (Ozone Bath) การบริการ Vichy Shower การบริการ Jet Shower หรือ Scotch Hose การบริการ Swiss Shower การบริการ Jacuzzi เทคนิคการลอยตัว (Isolation Tank/ Flotation) บริการวัตสึ (Watsu) การนวดตัวในน้ำ (Underwater Pressure Massage) อ่างความดันสูง (Hydrotherapy Bath Tub) การบำบัดด้วยน้ำทะเล (Thalassotherapy) การแช่น้ำเกลือแร่และผลิตภัณฑ์จากน้ำพุร้อนและทะเล (Balneotherapy) การออกกำลังกายในน้ำ (Water Exercise) เป็นต้น

(1) รายการบริการใช้น้ำเพื่อสุขภาพที่หลากหลาย เหมาะสมเพียงพอในการให้บริการ จำนวนอย่างน้อย 4 รายการ

2) การให้บริการโดยการนวด และให้บริการด้วยความร้อน-เย็นเพื่อสุขภาพและผ่อนคลาย พิจารณาจำนวนชนิดของรายการที่จัดเตรียมไว้สำหรับบริการ และคุณภาพของการให้บริการ โดยการนวด ซึ่งประกอบด้วย

(1) รายการนวดแบบไทย ได้แก่ นวดไทย นวดไทยพื้นบ้าน นวดประคบ และนวดเท้า มีอย่างน้อย 2 รายการ และการบริการการนวดแบบไทยเป็นไปอย่างเหมาะสมและมีคุณภาพ

(2) รายการนวดเพื่อสุขภาพแบบตะวันออก เช่น การนวดแบบอินเดีย การนวดแบบจีน การนวดแบบญี่ปุ่น การนวดแบบบาหลี เป็นต้น อย่างน้อย 1 รายการ และการบริการนวดเพื่อสุขภาพ แบบตะวันออกเป็นไปอย่างเหมาะสมและมีคุณภาพ

(3) รายการนวดแบบตะวันตก เช่น การนวดสுகุณธบำบัด (Aromatherapy Massage) การนวดแบบสวีดิช (Swedish Massage) การนวดนั้กกีฬา (Sport Massage) การนวด Deep Tissue การนวดหินร้อน (Hot Stone Massage) เป็นต้น อย่างน้อย 1 รายการ และการบริการนวด แบบตะวันตกเป็นไปอย่างเหมาะสมและมีคุณภาพ

(4) รายการบริการที่ใช้ความร้อน เช่น การอบไอน้ำ (Steam) การอบซาวน่า (Sauna) การอบสมุนไพร (Aromatic Herbal Steam) อย่างน้อย 1 รายการ และการบริการที่ใช้ความร้อนเป็นไปอย่างเหมาะสมและมีคุณภาพ

(5) รายการบริการที่ใช้ความเย็น (Cold) เช่น การประคบ/จี้ด้วยความเย็นจัด (Cryotherapy) Ice Fountain แช่น้ำเย็น และ Ice Room การประคบเย็น เป็นต้น อย่างน้อย 1 รายการ และบริการที่ใช้ความเย็นเป็นไปอย่างเหมาะสมและมีคุณภาพ

3) การให้บริการเสริมอื่นๆ พิจารณาจำนวนชนิดของรายการที่จัดเตรียมไว้สำหรับบริการ และคุณภาพของ การให้บริการโดยการนวด ซึ่งประกอบด้วย

(1) รายการบริการอื่นๆ เช่น การบริการผิวกาย (Body Treatment) การบริการผิวหน้า (Facial Treatment) และการใช้ศาสตร์อย่างน้อย 2 รายการ และบริการอื่นๆ เป็นไปอย่างเหมาะสม และมีคุณภาพ

(2) รายการบริการที่ใช้ศาสตร์และเทคนิคต่างๆ ที่ทำให้เกิดการผ่อนคลาย เช่น การบำบัดด้วยเสียง (Sound Therapy) การบำบัดด้วยสี (Color Therapy) การบำบัดด้วยสมาธิ (Meditation) การบำบัดด้วยออกซิเจน (Oxygen Therapy) อย่างน้อย 1 รายการ และบริการที่ใช้ ศาสตร์และเทคนิคต่างๆ เป็นไปอย่างเหมาะสมและมีคุณภาพ

(3) รายการบริการด้วยอาหารและ/หรือเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพ และให้คำแนะนำเกี่ยวกับ คุณประโยชน์อย่างน้อย 2 รายการ และบริการด้วยอาหารและ/หรือเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพ เป็นไปอย่างเหมาะสมและมีคุณภาพ

(4) รายการบริการขจัดสารพิษ (Detoxification) ยกเว้นการสวนล้างลำไส้ใหญ่ อย่างน้อย 1 รายการ และบริการขจัดสารพิษเป็นไปอย่างเหมาะสมและมีคุณภาพ

(5) รายการบริการเพื่อสุขภาพอื่นๆ เช่น การออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ ออกกำลังกาย แบบไทย ชีกง ไทเกก เป็นต้น อย่างน้อย 1 รายการ

4) แนวคิดและกระบวนการให้บริการ พิจารณาลักษณะการให้บริการ จำนวนรายการที่จัดเตรียมไว้สำหรับบริการ ความพร้อมในการให้บริการ ความปลอดภัย และระบบการตรวจสอบคุณภาพการบริการ

(1) รายการบริการ (Menu) ในการให้บริการสปาเพื่อสุขภาพที่มีรายละเอียด เวลาที่ใช้ และราคาที่ใช้บริการที่ชัดเจนของแต่ละรายการบริการ

(2) ระบบบริการที่เป็นมาตรฐานเดียวกันในแต่ละรายการบริการ

(3) ระบบการดูแลความปลอดภัยให้กับลูกค้าระหว่างการรับบริการ

(4) การประเมินความพอใจของผู้รับบริการ และมีการนำ

ผลประเมินมาปรับปรุงอย่างสม่ำเสมอ

(5) ระบบการนัดหมายผู้รับบริการ การยกเลิกการนัดหมาย และการชำระค่าบริการ ที่ชัดเจน

(6) การบริการสินค้าทั้งที่เป็นผลิตภัณฑ์สปาของใช้และของที่ระลึก ไว้บริการจำหน่ายให้กับผู้รับบริการที่มาใช้บริการ

(7) การบริการด้านการให้คำปรึกษาและข้อมูล

(8) มีการประเมินมาตรฐานผู้ให้บริการหลังการบริการ

2.1.2.4 มาตรฐานที่ 4 ด้านผลิตภัณฑ์ เครื่องมือและอุปกรณ์

วัตถุประสงค์ เพื่อให้เจ้าของสถานประกอบการสปาเพื่อสุขภาพจัดหา ผลิตภัณฑ์และอุปกรณ์ที่ดี มีคุณภาพและมาตรฐาน และสนับสนุนผลิตภัณฑ์ไทยไว้สำหรับผู้รับบริการ ประกอบด้วย 2 เกณฑ์ ได้แก่

1) คุณภาพและความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ เครื่องมือและอุปกรณ์ พิจารณาสภาพ เอกสารที่เกี่ยวข้อง และความรู้ความเข้าใจของผู้ให้บริการ

(1) ผลิตภัณฑ์ที่ใช้หรือมีไว้จำหน่ายต้องมีคุณภาพมาตรฐาน

(2) ผลิตภัณฑ์ที่สถานประกอบการสปาเป็นผู้ผลิตหรือแบ่งบรรจุ ต้องมีกระบวนการ ควบคุมผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ

(3) ผลิตภัณฑ์ที่ใช้หรือมีไว้จำหน่ายต้องมีความปลอดภัย

2) ระบบดูแลรักษา และการตรวจสอบความปลอดภัย พิจารณาจาก แนวปฏิบัติ แผนการ เอกสารที่เกี่ยวข้อง และความรู้ความเข้าใจของผู้ให้บริการ

(1) ระบบเผาระวังกำกับเรื่องอายุของผลิตภัณฑ์

(2) ระบบการควบคุมปริมาณสำรองของผลิตภัณฑ์ที่เป็นปัจจุบัน

(3) ระบบบำรุงรักษาเครื่องมือและอุปกรณ์อย่างถูกต้อง สม่าเสมอ

ตามมาตรฐาน

(4) เครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการบริการสปา มีมาตรฐาน ความปลอดภัยที่น่าเชื่อถือได้ และมีคู่มือการใช้งานครบถ้วน

(5) ระบบการดูแลความสะอาดเครื่องมือ อุปกรณ์และเครื่องใช้ที่ จำเป็นในการให้บริการ สปาเพื่อสุขภาพ เช่น อ่างล้างมือ ห้องอาบน้ำ ตู้เก็บเสื้อผ้าของผู้รับบริการ เตียงนวดสปา แก้ว อี ผ้าคลุมเตียง ปลอกหมอน เป็นต้น ให้มีปริมาณเพียงพอและอยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน และมีผู้รับผิดชอบ ดูแลประจำ

2.1.2.5 มาตรฐานที่ 5 ด้านการบริหารและจัดการองค์กร

วัตถุประสงค์ เพื่อให้สถานประกอบการสปาเพื่อสุขภาพได้ตระหนักถึงความสำคัญและมีระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพตลอดจนเป็นการกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาในสถานประกอบการ อย่างต่อเนื่อง ประกอบด้วย 2 เกณฑ์ ได้แก่

1) ระบบบริหารงาน พิจารณาจากนโยบาย แผนการ และเอกสารที่เกี่ยวข้อง

(1) สายงานการบังคับบัญชาชัดเจน เพื่อส่งเสริมให้เกิดประสิทธิผล ในการปฏิบัติงาน

- ตามตำแหน่งงาน
- (2) การจัดแบ่งภาระหน้าที่พนักงาน (Job Descriptions) ที่ชัดเจน
- (3) ระบบการว่าจ้างและผลตอบแทนชัดเจน
- (4) ระบบควบคุมการปฏิบัติงานในสถานประกอบการอย่างชัดเจน
- และครอบคลุม
- (5) ระบบการจัดทำแผนธุรกิจ และมาตรการประเมินผลการประกอบการที่ได้มาตรฐานสากล
- (6) มีที่เก็บทรัพย์สินของมีค่าของผู้รับบริการที่ปลอดภัย เช่น มีตู้ล็อกเกอร์บริเวณห้องเปลี่ยนเสื้อผ้า หรือตู้เซฟในห้องพักบริการ
- (7) ระบบควบคุมวัสดุใช้งาน ทรัพย์สิน สินค้าขององค์กร (Inventory Control System) และมีการกำหนดมาตรฐานของวัสดุสิ้นเปลืองที่ชัดเจน (Perishable Goods) เพื่อควบคุม การจัดซื้อทดแทน และประเมินค่าใช้จ่ายอย่างมีประสิทธิภาพ
- (8) การดำเนินธุรกิจของสถานประกอบการโปร่งใส มีจริยธรรม
- จรรยาบรรณ ธรรมาภิบาล
- 2) ระบบพัฒนาบุคลากร พิจารณาจากนโยบาย แผนการ และเอกสารที่เกี่ยวข้อง
- (1) ระบบการพัฒนาบุคลากรที่ทันสมัยและเหมาะสมกับสภาพธุรกิจ
- (2) ระบบประเมินผลการปฏิบัติงานสม่ำเสมอ ครอบคลุมทุกตำแหน่งด้วยความโปร่งใส และมีคุณภาพ

2.2 แนวคิดสถานประกอบการเพื่อสุขภาพในเยอรมนี

2.2.1 ภาพรวมตลาดของธุรกิจสปาในเยอรมนี

ปัจจุบันเยอรมนีเป็นประเทศที่มีอัตราการเกิดต่ำและมีจำนวนผู้สูงอายุค่อนข้างมาก ประกอบกับค่านิยมของชาวเยอรมันที่ให้ความสนใจในการรักษาสุขภาพเพิ่มมากขึ้น รวมถึงการที่ประเทศเยอรมนีออกกฎหมายกำหนดให้ผู้ที่มีรายได้เป็นประจำตั้งแต่ 400 ยูโรขึ้นไปต้องทำประกันสังคมและมีหน้าที่จ่ายเบี้ยประกันสังคม และบังคับให้ประชาชนทุกคนต้องมีประกันสุขภาพ โดยแยกการประกันสุขภาพออกเป็น 3 ส่วนใหญ่ๆ ได้แก่

- 1) การประกันสุขภาพตามที่กฎหมายบังคับคิดเป็นอัตราส่วนประมาณร้อยละ 90 ของประชากรทั้งหมดสามารถแบ่งการประกันออกเป็น
  - (1) การประกันสุขภาพภาคบังคับสำหรับคนงานและพนักงาน
  - (2) การประกันสุขภาพร่วมกับสมาชิกในครอบครัว (Familienversicherung)
  - (3) ประกันสุขภาพสำหรับคนตกงาน
- 2) การประกันสุขภาพส่วนตัวแบบพิเศษ ได้แก่ ประชากรที่มีรายได้สูง ผู้บริหารของบริษัทและองค์กรต่างๆ คิดเป็นอัตราส่วนประมาณร้อยละ 7 ของประชากรทั้งหมด
- 3) การประกันสุขภาพที่ได้รับการรักษาฟรี ซึ่งได้แก่ เจ้าหน้าที่รัฐ ทหารและตำรวจ คิดเป็นอัตราส่วนประมาณร้อยละ 3 ของประชากรทั้งหมด

สำหรับการประกันสุขภาพนั้น นอกจากจะหมายถึงการให้บริการทางการแพทย์แล้วยังรวมถึงสถานที่บำบัดรักษาและสถานประกอบการที่เกี่ยวข้องทางด้านสุขภาพ แบ่งออกเป็นประเภทต่างๆ ได้ดังนี้

1) สถานพักฟื้น คลินิกกายภาพบำบัด ค่าใช้จ่ายเกือบทั้งหมดสำนักงานประกันสุขภาพจะเป็นผู้ออกให้ ตามความเห็นของแพทย์

2) กิจกรรมที่ให้บริการด้าน Spa และ Wellness หากแพทย์เห็นสมควรและเขียนใบสั่งให้ผู้ป่วยเข้าบำบัดรักษา บริษัทประกันสุขภาพจะต้องเป็นผู้ออกค่าใช้จ่าย สำหรับบุคคลทั่วไปที่ประสงค์จะใช้บริการประเภทนี้ จะต้องเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายเอง แบ่งการบริการ ได้ดังนี้ การนวดทั้งตัวหรือบางส่วน, การอบไอน้ำ อาบน้ำแร่, ยิมนาสติกแบบธรรมดาและยิมนาสติกในน้ำ, การพอกตัวพอกหน้า, การฝังเข็ม ฯลฯ สำหรับการนวดที่ได้รับความนิยมในเยอรมนีได้แก่ การนวดน้ำมัน, ใช้เครื่องหอมต่างๆ, การนวดแบบ Aryurveda แบบจีนและแบบไทย

สรุปผลจากแบบสอบถามและการประเมินผล พบว่าชาวเยอรมันให้ความหมายของ Wellness ดังนี้

- 1) การพักผ่อน (24%)
- 2) ความรู้สึก (19%)
- 3) นันทนาการ (17%)
- 4) สุขภาพ (15%)
- 5) ความหรูหรา มีระดับ (14%)
- 6) การฟื้นฟู (6%)
- 7) อื่นๆ (5%)

บริการที่ชาวเยอรมันจะได้รับบริการจากคำว่า Wellness

- 1) ชวน้ำ (28%)
- 2) นวด (18%)
- 3) ร้านเสริมสวย (9%)
- 4) Aromtheraphie (7%)
- 5) อื่นๆ (38%)

หน่วยงานด้านวิชาชีพ (Berufsgenossenschaft) ของเยอรมนีกำหนดให้การนวดเป็นอาชีพงานฝีมือ เป็นการบำบัด การรักษาโรค จะอนุญาตให้เปิดสถานบริการการนวดได้เมื่อเจ้าของกิจการมีคุณสมบัติคุณวุฒิถูกต้องตามกฎหมาย เช่น ผ่านการศึกษาในวิทยาลัยสายอาชีพ ครู ยิมนาสติก หรือผ่านการเรียนการฝึกงานด้านกายภาพบำบัด เป็นต้น กิจกรรมที่ดำเนินการโดยผู้ทรงคุณวุฒิเหล่านี้ จะได้รับความเชื่อถือระดับหนึ่งสถานบริการประเภทนี้จะมีบริการสอนการนวดแบบต่างๆ รวมทั้งการนวดแบบไทยด้วย โดยผู้ร่วมงาน อาจารย์ของกิจการเหล่านี้ซึ่งจะมีทั้งคนไทยและเยอรมันต่างเคยไปศึกษา ได้รับการอบรมการนวดแผนไทยในประเทศไทยด้วยเช่นกัน

แม้ว่าการนวดไทยจะเป็นที่รู้จักแพร่หลายในประเทศเยอรมนี แต่ภาพลักษณ์ของการนวดไทยบางแห่งยังเป็นภาพลบสำหรับชาวเยอรมัน แต่ในปัจจุบันสมาคมสปาไทยแห่งเยอรมนี

(Thai Spa Association Germany) ได้รณรงค์เพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้แก่ธุรกิจนวดแผนไทย และสปาไทยรวมถึงการสอดส่องดูแลธุรกิจนวดไทย/สปาไทยในกลุ่มสมาชิกทั้งหมด

การเปิดร้านนวดแผนไทยในลักษณะเป็นคลินิกเพื่อการบำบัดรักษาได้โดยผู้เชี่ยวชาญที่จะนวดให้การบำบัดรักษา สามารถทำได้โดยจะต้องนำประกาศนียบัตรนวดแผนไทยที่เรียนมาทั้งหมด (เช่น ใบประกาศนียบัตรจากวัดโพธิ์และใบประกาศนียบัตรการอบรมความรู้ต่างๆ) ไปแสดงต่อสำนักงานจดทะเบียน Gewerbeamt เพื่อให้สอบสัมภาษณ์และสาธิตการนวดให้คณะกรรมการดู เพื่อให้ทางการเยอรมนีเซ็นตีใบอนุญาต ปัจจุบันร้านนวดไทยที่เป็นลักษณะคลินิกเพื่อการบำบัดรักษามีน้อยมากเช่น ที่เบอร์ลินมีจำนวน 3 ร้าน นครแฟรงก์เฟิร์ตจำนวน 1 ร้าน ปัญหาส่วนใหญ่ได้แก่ การนำเข้าอุปกรณ์ เช่น ลูกประคบ ซึ่งอาจนำเข้าได้ยากกว่าลูกประคบแบบสปา แม้ว่าลูกประคบจะมีลักษณะคล้ายคลึงหรือเป็นแบบเดียวกัน

ผลิตภัณฑ์ที่ใช้ในร้านนวดไทยและสปาไทยส่วนใหญ่นำเข้ามาจากประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งของตกแต่งร้าน, ลูกประคบ, ยาหม่อง, น้ำมันนวด สำหรับบางร้านที่ประสบปัญหาการหาซื้อผลิตภัณฑ์จากไทยก็จะเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ของเยอรมนี ทดแทน

2.2.2 กฎระเบียบ/ข้อกำหนดและขั้นตอนในการจัดตั้งธุรกิจการจดทะเบียนการค้า (Gewerbeschein) ในการเปิดร้านนวดไทย/สปาไทย

ผู้ประกอบการจะต้องมีใบทะเบียนการค้าหรือ Gewerbeschein โดยผู้ประกอบการสามารถติดต่อขอจดทะเบียนการค้าได้ที่สำนักงานการค้า (Gewerbeamt) ทั้งนี้ในเมืองขนาดเล็ก สำนักงานการค้า (Gewerbeamt) อาจจะมีได้ตั้งเป็นเอกเทศ แต่ตั้งรวมอยู่ในเทศบาลเมืองหรือศาลาว่าการจังหวัด จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาว่าหน่วยงานที่จะต้องไปติดต่อนั้นมีชื่อว่าอะไรและตั้งอยู่ที่ใด โดยปกติผู้ประกอบการจะต้องไปยื่นเอกสารด้วยตนเอง แต่ในปัจจุบันผู้ประกอบการสามารถขอจดทะเบียนการค้าได้ทางอินเทอร์เน็ต ในหลายเมืองได้แล้ว

2.2.2.1 เอกสารที่ต้องใช้ในการขอใบทะเบียนการค้า

เอกสารที่ต้องใช้ในการติดต่อขอจดทะเบียนการค้า ประเภทบุคคล ได้แก่

- 1) เอกสารประจำตัว เช่น พาสปอร์ต
- 2) ชาวต่างชาติจะต้องแสดงวีซ่าที่ระบุการอนุญาตให้ประกอบกิจการได้

เช่น eine Aufenthaltsgenehmigung der zuständigen Ausländerbehörde

- 3) แบบฟอร์มการขอใบทะเบียนการค้า ติดต่อขอได้จากสำนักงาน

จดทะเบียนการค้าหรือดาวน์โหลดได้จากทางอินเทอร์เน็ต

2.2.2.2 การขอใบทะเบียนการค้า

จะต้องกรอกแบบฟอร์มให้ครบถ้วน ระบุรายละเอียดส่วนบุคคล วัตถุประสงค์และลักษณะของกิจการ พร้อมกับนำเอกสารที่จำเป็นไปยื่นให้ครบถ้วนโดยระบุวันเวลาเปิดทำการให้แน่ชัด เพราะหลังจากเปิดร้านหนึ่งสัปดาห์ รัฐบาลเยอรมันจะส่งเอกสารที่เกี่ยวข้องกับด้านภาษีตามมา นอกจากนี้จะต้องแจ้งรายละเอียดของธุรกิจ โดยแจ้งประเภทของการนวดไทยว่าเป็นการนวดเพื่อการผ่อนคลาย (Entspannung) เท่านั้นและไม่มีการให้บริการทางเพศ

2.2.2.3 ค่าใช้จ่ายในการจดทะเบียนการค้า

ปัจจุบัน การจดทะเบียนการค้าในทุกเขตท้องที่จะต้องมีค่าใช้จ่ายแตกต่างกันไปตามแต่ละท้องถิ่น โดยปกติอัตราค่าใช้จ่ายในการจดทะเบียนการค้า คิดเป็นเงินประมาณ 20 ถึง 50 ยูโร ตัวอย่างเช่น การจดทะเบียนการค้าในเมืองเบอร์ลิน มีค่าใช้จ่ายประมาณ 26 ยูโร ในขณะที่ ค่าจดทะเบียนในเมือง Goettingen คิดเป็นเงินประมาณ 40 ยูโร นอกเหนือไปจากนี้ ในกรณีที่มีการเปลี่ยนแปลงการประกอบธุรกิจ เช่น การย้ายร้านและสถานที่ การขยายกิจการรวมถึงการปิดร้าน จะต้องแจ้งที่สำนักงานการค้าเยอรมันทราบต่อไป

หอการค้าบางเมือง เช่น หอการค้านครแฟรงเฟิร์ต อาจมีการจัดคอร์สอบรมสำหรับผู้ที่กำลังจะเป็นเจ้าของกิจการ โดยจะอบรมครอบคลุมหัวข้อต่างๆ เช่น

- การจดทะเบียนการค้า
- สิทธิของเจ้าของกิจการและร้านค้า
- ความช่วยเหลือทางการเงิน และโปรแกรมสนับสนุนด้านต่างๆ
- คำถามเกี่ยวกับการทำการตลาดและอื่นๆ
- การเสียภาษีและทำบัญชี

2.3 สรุปกรอบแนวคิด

จากแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพมาตรฐานสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ ทำให้เห็นได้ว่าการพัฒนาคุณภาพมาตรฐานสถานประกอบการเพื่อสุขภาพในประเทศไทยมีมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 และต่อมามีการยกระดับเป็นคุณภาพมาตรฐานในระดับสากล โดยมีองค์ประกอบของมาตรฐาน 5 ด้าน คือ ด้านสถานที่และสิ่งแวดล้อม ด้านบุคลากร ด้านการบริการ ด้านผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ และ ด้านการบริหารและจัดการองค์กร ในขณะนั้นยังไม่มีการจัดทำมาตรฐานสถานประกอบการเพื่อสุขภาพไทยในต่างประเทศเพื่อการยกระดับการพัฒนาคุณภาพโดยเฉพาะเยอรมนี แม้ว่าการนวดไทยจะเป็นที่รู้จักแพร่หลายในเยอรมนี แต่ภาพลักษณ์ของการนวดไทยบางแห่งยังเป็นภาพลบสำหรับชาวเยอรมัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการส่งเสริมภาพลักษณ์ของสปาและนวดไทยในประเทศเยอรมันจึงจำเป็นต้องทำอย่างเต็มที่ที่กระทรวงสาธารณสุข โดยกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ จะต้องดำเนินการจัดทำมาตรฐานการพัฒนาคุณภาพสถานประกอบการเพื่อสุขภาพไทยในต่างประเทศ และตรวจประเมินและรับรองมาตรฐานสถานประกอบการเพื่อสุขภาพไทยในต่างประเทศที่มีความพร้อม

แนวคิดดังกล่าวจึงเป็นกรอบที่จะมาใช้ในการศึกษาวิเคราะห์การพัฒนาคุณภาพมาตรฐานสถานประกอบการสปาและนวดเพื่อสุขภาพของไทยในเยอรมนี ตั้งแต่ที่กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ เริ่มต้นพัฒนามาตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2552 จนถึงปี พ.ศ. 2562 เพื่อพิจารณาว่า การดำเนินการของกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในช่วงที่ผ่านมา ได้มีส่วนสนับสนุนหรือส่งเสริมให้สถานประกอบการสปาและนวดเพื่อสุขภาพของไทยในประเทศเยอรมันมีความก้าวหน้าและประสบความสำเร็จหรือไม่อย่างไร ตลอดจนปัญหา อุปสรรคและโอกาสที่รัฐบาลไทยจะกำหนดมาตรการที่จะช่วยผลักดันในการดำเนินนโยบายเรื่องนี้ประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น

บทที่ 3 ผลการศึกษา

3.1 สถานการณ์สถานประกอบการเพื่อสุขภาพในเยอรมนี

การนวดไทยและสปาไทยเป็นที่รู้จักแพร่หลาย ธุรกิจบริการสุขภาพ ประเภทธุรกิจสปาและนวดไทย ถือเป็นอีกหนึ่งสาขาธุรกิจที่มีศักยภาพในตลาดเยอรมนี เนื่องจากเยอรมนีเป็นประเทศที่มีอัตราการเกิดต่ำและมีจำนวนผู้สูงอายุค่อนข้างมาก และชาวเยอรมันมีค่านิยมให้ความสนใจในการรักษาสุขภาพเพิ่มมากขึ้น โดยเยอรมนีมีระบบประกันสุขภาพซึ่งนอกจากจะครอบคลุมค่าใช้จ่ายซึ่งเกิดจากสถานบริการทางการแพทย์แล้ว ยังรวมไปถึงสถานบริการบำบัดรักษาและสถานประกอบการที่เกี่ยวข้องทางด้านสุขภาพ โดยเฉพาะ Spa และ Wellness ซึ่งหากแพทย์เห็นสมควรและเขียนใบสั่งให้ผู้ป่วยเข้าบำบัดรักษา บริษัทประกันสุขภาพจะต้องเป็นผู้ออกค่าใช้จ่าย และในปัจจุบัน บริการสปาและนวดไทยที่เป็นรูปแบบการบำบัดรักษา spa และ wellness เป็นที่รู้จักแพร่หลายในเยอรมนี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มชาวเยอรมันที่เคยเดินทางมาเที่ยวประเทศไทย ส่งผลให้เกิดมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศไทยและเยอรมนี ผ่านการค้าผลิตภัณฑ์สปาและนวดไทย การจัดตั้งสถานบริการและฝึกอบรม รวมถึงการจ้างแรงงานสปาและนวดไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับชาวเยอรมันที่เคยเดินทางไปประเทศไทย (ข้อมูลจากกรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ)

ผู้บริโภคชาวเยอรมันมีความใส่ใจเรื่องการรักษาสุขภาพสูง ตามสถิติกว่าร้อยละ 50 ของคนเยอรมันยินดีจ่าย 25 ยูโรต่อเดือนเพื่อสุขภาพ ทั้งนี้ โดยค่านี้นักคนเยอรมันทุกคนมีประกันสุขภาพ การใช้บริการด้าน Spa และ Wellness หากมีใบสั่งแพทย์ บริษัทประกันสุขภาพจะเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่าย หรือมิฉะนั้น ผู้บริโภคจะต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายเอง

การนวดที่ได้รับความนิยมในเยอรมนี ได้แก่ การนวดน้ำมันหอม การนวดแบบ Ayurveda การนวดกดจุดแบบจีน และการนวดไทย กิจการนวดแผนไทยมีส่วนแบ่งในตลาดการให้บริการด้านสุขภาพในเยอรมนีประมาณร้อยละ 5 และมีแนวโน้มเติบโตเพิ่มขึ้น (ข้อมูลจากสำนักงานผู้ช่วยทูตฝ่ายแรงงาน สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงเบอร์ลิน) ซึ่งให้เห็นโอกาสการลงทุนทั้งในธุรกิจร้านนวดไทย สถานฝึกอบรม การนำเข้าและจำหน่ายผลิตภัณฑ์เพื่อการนวดและการทำสปา

การนวดไทยและสปาไทยเป็นที่รู้จักแพร่หลายในประเทศเยอรมนี โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับชาวเยอรมันที่เคยเดินทางมาเที่ยวประเทศไทย ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ธุรกิจร้านนวดไทยและสปาไทยในเยอรมนีมีอัตราการเจริญเติบโตขึ้นสูง ในปัจจุบันมีร้านนวดไทยและสปาไทยเปิดขึ้นใหม่ตามเมืองต่างๆ ทั่วประเทศเยอรมนีเป็นจำนวนมาก ร้านนวดไทยและสปาไทยส่วนใหญ่เปิดในลักษณะการนวดเพื่อผ่อนคลาย ในการเปิดร้านนวดไทยและสปาไทย ผู้ประกอบการจะต้องมีใบทะเบียนการค้า หรือ Gewerbeschein จากสำนักงานการประกอบธุรกิจ (Gewerbeamt) เอกสารประกอบการยื่นคำร้อง ได้แก่ เอกสารประจำตัวและวิชาที่ระบุการอนุญาตให้ประกอบกิจการได้แบบฟอร์มการจดทะเบียนการค้า พร้อมรายละเอียดส่วนบุคคล วัตถุประสงค์และลักษณะของกิจการ

เวลาเปิด-ปิดทำการ ฯลฯ รวมถึงมีร้านนวดไทยและสปาไทยมากกว่า 379 แห่ง กระจายอยู่ทั่วประเทศ โดยรัฐที่มีจำนวนร้านนวดไทยมากที่สุดคือ Berlin (121), Nordrhine-Westfalen (72), Hessen (55) และ Baden-Württemberg (32)เรียงตามลำดับ

ในกรณีที่เปิดร้านนวดไทยเพื่อการบำบัดรักษา เยอรมนีจะมีระเบียบที่เคร่งครัดเพิ่มขึ้น โดยเจ้าของกิจการจะต้องมีคุณสมบัติที่กำหนดไว้ เช่น ผ่านหลักสูตรการศึกษาในวิทยาลัยการอาชีพและการอบรมกายภาพบำบัดของเยอรมนี หรือเทียบเท่า และจะมีการสอบสัมภาษณ์และสาธิตการนวดจริง และสมาคมวิชาชีพ (Berufsgenossenschaft) จะเป็นผู้ให้อนุญาต จากความซับซ้อนเหล่านี้ ทำให้ปัจจุบัน มีร้านนวดไทยเพื่อการบำบัดรักษา ในกรุงเบอร์ลิน เพียง 3 แห่ง และนครแฟรงก์เฟิร์ต 1 แห่ง

กรณีการนำเข้าแรงงานนวด/สปาไทยเข้ามาในเยอรมนียังมีปัญหา เนื่องจากเยอรมนีมีนโยบายอนุญาตการนำเข้าเฉพาะแรงงานฝีมือและแรงงานในสาขาอาชีพขาดแคลนที่เยอรมนีกำหนดเท่านั้น ในนัยหนึ่ง จึงเป็นโอกาสในการลงทุนจัดตั้งสถานประกอบการนวดแก่แรงงานไทยที่มีถิ่นพำนักในเยอรมนี หากกิจการดำเนินการโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่หน่วยงานวิชาชีพเยอรมันให้การยอมรับ จะสามารถสอนการนวดแบบต่างๆ รวมทั้งการนวดแบบไทยได้ด้วย ปัจจุบันมีสถาบัน สมาคมและองค์กรบางแห่งในเยอรมัน ได้เพิ่มการสอนนวดแผนไทยในหลักสูตรการเรียนการสอน

ธุรกิจนำเข้าและจำหน่ายผลิตภัณฑ์เพื่อการนวดและสปา มีศักยภาพสูง แต่สินค้าเครื่องสำอางและสปา มีกฎเกณฑ์และกระบวนการยื่นจดทะเบียนและขออนุญาตนำเข้าและจำหน่ายที่เคร่งครัดเพราะเป็นสินค้าที่ต้องใช้สัมผัสร่างกาย จึงต้องใช้วัตถุดิบที่ปลอดภัย ไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้ใช้ทั้งทางตรงทางอ้อม และไม่ก่อให้เกิดมลภาวะ กฎระเบียบสำคัญที่เกี่ยวข้องที่สำคัญ ได้แก่ Cosmetic Ordinance ในเรื่องส่วนประกอบที่ห้ามใช้ สีที่อนุญาต ส่วนผสม ขั้นตอนการตรวจสอบผลิตภัณฑ์ ฯลฯ และ Food and other Commodities Act ในเรื่องผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง ความรับผิดชอบของผู้ผลิต ฯลฯ

3.2 การพัฒนามาตรฐานสถานประกอบการเพื่อสุขภาพในต่างประเทศของกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ

หลักเกณฑ์การตรวจรับรองมาตรฐานสถานประกอบการเพื่อสุขภาพในต่างประเทศที่กรมสนับสนุนบริการสุขภาพจัดทำขึ้น ครอบคลุมสำหรับสถานประกอบการเพื่อสุขภาพในต่างประเทศ 2 ประเภท ได้แก่ สปาเพื่อสุขภาพ และ นวดเพื่อสุขภาพที่ไปเป็นตามข้อกำหนด หรือกฎหมายที่ควบคุมเกี่ยวกับธุรกิจบริการเพื่อสุขภาพ ในประเทศนั้นๆ โดยสถานประกอบการที่จะขอรับรองจะต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้

1) เจ้าของสถานประกอบการต้องเป็นผู้ที่มีสัญชาติไทยหรือคู่สมรสเป็นผู้ที่มีสัญชาติไทย หากเป็นในนามบริษัทต้องมีคนไทยถือหุ้นไม่ต่ำกว่าร้อยละ 50

2) ต้องเป็นสถานประกอบการที่ถูกต้องตามกฎหมายท้องถิ่น

3) มีใบอนุญาตจากหน่วยงานท้องถิ่นในการประกอบกิจการ ไม่น้อยกว่า 1 ปี

4) ประเภทของสถานประกอบการต้องเป็นไปตามกฎหมายของประเทศไทย

กรอบการประเมินจะดำเนินการตามมาตรฐานคุณภาพ 5 หมวด ได้แก่

1) มาตรฐานสถานที่

- 2) มาตรฐานบุคลากร
- 3) มาตรฐานการบริการ
- 4) มาตรฐานเครื่องมือ อุปกรณ์และผลิตภัณฑ์
- 5) มาตรฐานความปลอดภัย

ในการรับรองมาตรฐานสถานประกอบการเพื่อสุขภาพในต่างประเทศจะมีการตรวจและรับรอง จากคณะกรรมการรับรองมาตรฐานสถานประกอบการเพื่อสุขภาพในต่างประเทศ ซึ่งมีองค์ประกอบ และหน้าที่ ดังนี้

- 1) อธิบดีกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข เป็นประธาน
  - 2) ผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานภาครัฐ 3 คน และเอกชน 2 คน จำนวนรวม 5 คน เป็นกรรมการ
  - 3) ผู้อำนวยการกองสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข เป็นกรรมการและเลขานุการ
  - 4) หัวหน้ากลุ่มส่งเสริมและพัฒนาสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ เป็นผู้ช่วยเลขานุการ
- หน้าที่ของคณะกรรมการรับรองมาตรฐานสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ ในต่างประเทศ มีดังนี้

- 1) แต่งตั้งคณะอนุกรรมการตรวจประเมินมาตรฐานสถานประกอบการเพื่อสุขภาพในต่างประเทศ
- 2) ให้ความเห็นชอบผลการตรวจประเมินสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ ในต่างประเทศ ของอนุกรรมการฯ โดยส่งผลการประเมินให้กรมสนับสนุนบริการสุขภาพพิจารณาออกประกาศ ให้การรับรอง/ไม่รับรอง
- 3) ให้ข้อเสนอแนะอื่นๆ เพื่อการปรับปรุงพัฒนาสถานประกอบการเพื่อสุขภาพในต่างประเทศ

คณะกรรมการรับรองมาตรฐานสถานประกอบการเพื่อสุขภาพในต่างประเทศ ได้มีการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการตรวจประเมินมาตรฐานสถานประกอบการ เพื่อสุขภาพในต่างประเทศ โดยมีองค์ประกอบของจำนวน 3 คน ดังนี้

- 1) ผู้เชี่ยวชาญด้านสถานประกอบการเพื่อสุขภาพจากกระทรวงสาธารณสุข จำนวน 1 คน
- 2) หัวหน้ากลุ่มส่งเสริมและพัฒนาสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ จำนวน 1 คน
- 3) ผู้แทนจากหน่วยงานไทยในประเทศนั้น หรือที่มีอาณาเขตครอบคลุม ในประเทศนั้นๆ โดยให้เอกอัครราชทูตหรือกงสุลใหญ่ของประเทศนั้นๆ เป็นผู้พิจารณา จำนวน 1 คน

สำหรับคุณสมบัติของคณะอนุกรรมการตรวจประเมินมาตรฐานสถานประกอบการ เพื่อสุขภาพในต่างประเทศ มีดังนี้

- 1) มีความรู้ ความเข้าใจมาตรฐานสถานประกอบการเพื่อสุขภาพในต่างประเทศ
- 2) ต้องไม่เป็นผู้ที่มีผลประโยชน์ทับซ้อน หรือมีส่วนได้ส่วนเสียกับสถานประกอบการที่ขอรับรอง

หน้าที่ของคณะอนุกรรมการตรวจประเมินมาตรฐานสถานประกอบการเพื่อสุขภาพในต่างประเทศ มีดังนี้

1) ตรวจสอบประเมินสถานประกอบการเพื่อสุขภาพในต่างประเทศเพื่อแรงเสนอผลต่อคณะกรรมการ รับรองมาตรฐานสถานประกอบการเพื่อสุขภาพในต่างประเทศ

2) รายงานต่อคณะกรรมการรับรองมาตรฐานสถานประกอบการเพื่อสุขภาพในต่างประเทศ เพื่อรับทราบ และ/หรือพิจารณา เพื่อดำเนินการปรับปรุงแก้ไขในกรณีที่มีการปฏิบัติที่ไม่เป็นไป ตามกฎเกณฑ์

3.) ให้ข้อเสนอแนะอื่นๆ เพื่อการปรับปรุงพัฒนาสถานประกอบการเพื่อสุขภาพในต่างประเทศ

ทั้งนี้หลักเกณฑ์การพิจารณาให้การรับรองในต่างประเทศแต่ละประเภทที่ผ่านการประเมิน

ต้องมีคะแนนรวม ในแต่ละหมวดไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 และต้องผ่านทุกตัวชี้วัดตามประเภทของมาตรฐานนั้นๆ โดยสถานประกอบการเพื่อสุขภาพที่ผ่านการรับรองจะได้รับใบประกาศรับรองและเครื่องหมายรับรองมาตรฐานสถานประกอบการเพื่อสุขภาพในต่างประเทศตามภาพที่ 1 โดยใบรับรองมีอายุ 3 ปี และสถานประกอบการต้องรักษามาตรฐานตลอดอายุใบรับรองนั้น

ภาพที่ 1 เครื่องหมายรับรองมาตรฐานสถานประกอบการเพื่อสุขภาพในต่างประเทศ

3.2.1 การยื่นขอรับรองมาตรฐาน

สถานประกอบการที่มีความประสงค์ขอรับรองมาตรฐานให้ยื่นใบสมัครขอรับการรับรองผ่านหน่วยงานภาครัฐของไทยในต่างประเทศ หรือสมาคมสปาไทยในต่างประเทศสมาคม นวดไทยในต่างประเทศ ที่กระทรวงสาธารณสุข หรือกระทรวงต่างประเทศเห็นชอบหรือให้การยอมรับ หลังจากได้รับเอกสารหน่วยงานดังกล่าวจะมีหน้าที่พิจารณาและรับรองเอกสารการขอรับรอง โดยผ่านสถานเอกอัครราชทูต หรือสถานกงสุลใหญ่ในประเทศนั้นๆ กรณีที่เอกสารตรวจสอบไม่ผ่าน เอกสารจะส่งกลับไปยังสถานประกอบการ สำหรับเอกสารที่ตรวจสอบผ่านจะส่งต่อมายัง กองสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข โดยกองสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ เป็นผู้ดำเนินการในกระบวนการตรวจรับรองมาตรฐานต่อไป

3.2.2 การตรวจประเมินมาตรฐาน

ในการเข้าตรวจประเมินมาตรฐานมีแนวปฏิบัติ ดังนี้

- 1) สถานประกอบการที่ขอรับรองมาตรฐานต้องเตรียมบุคลากรในการให้ข้อมูลเตรียมสถานที่ เอกสาร และหลักฐานประกอบให้พร้อม
- 2) ในระหว่างทำการตรวจประเมินสถานประกอบการที่ขอรับรองมาตรฐานต้องอำนวยความสะดวก และตอบข้อซักถามให้กับผู้ตรวจประเมิน
- 3) ผู้ตรวจประเมินต้องทำการประเมินตามเกณฑ์และตัวชี้วัด และตรวจสอบความถูกต้องของเอกสาร/หลักฐานตามที่ระบุไว้ตามข้อกำหนด ซึ่งทำโดยการตรวจสอบความเป็นจริง การสังเกต การสัมภาษณ์บุคลากรที่สถานประกอบการได้จัดเตรียมไว้
- 4) ภายหลังจากตรวจประเมินสถานประกอบการฯ คณะอนุกรรมการตรวจประเมินมาตรฐานประชุมเพื่อสรุปผลการตรวจประเมินฯ สถานประกอบการฯ ที่ผ่านมติของคณะอนุกรรมการตรวจประเมินฯ จะมีการนำเสนอผลต่อไปยังคณะกรรมการรับรองมาตรฐานฯ เว้นแต่ในกรณีที่สถานประกอบการที่ขอรับรองไม่ผ่านมติของคณะอนุกรรมการตรวจประเมินฯ จะมีการแนะนำให้สถานประกอบการฯ พัฒนาใหม่
- 5) คณะกรรมการรับรองมาตรฐานฯ พิจารณาผลการตรวจประเมินมาตรฐานฯ เพื่อรับรอง/ไม่รับรองคุณภาพของสถานประกอบการ สถานประกอบการที่ผ่านการรับรองจะได้รับแจ้งผลการรับรอง สถานประกอบการที่ไม่ผ่านการรับรองจะมีการส่งข้อเสนอแนะในการปรับปรุงไปยังสถานประกอบการเพื่อให้พัฒนาใหม่

3.2.3 การติดตามผลการรับรองมาตรฐาน

กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุขมอบอำนาจให้หน่วยงานไทยในประเทศ หรือที่มีอาณาเขตครอบคลุมในประเทศนั้นๆ เป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ตรวจติดตามสถานประกอบการเพื่อสุขภาพในต่างประเทศที่ผ่านการรับรองแล้ว

3.2.4 การเพิกถอนใบรับรอง

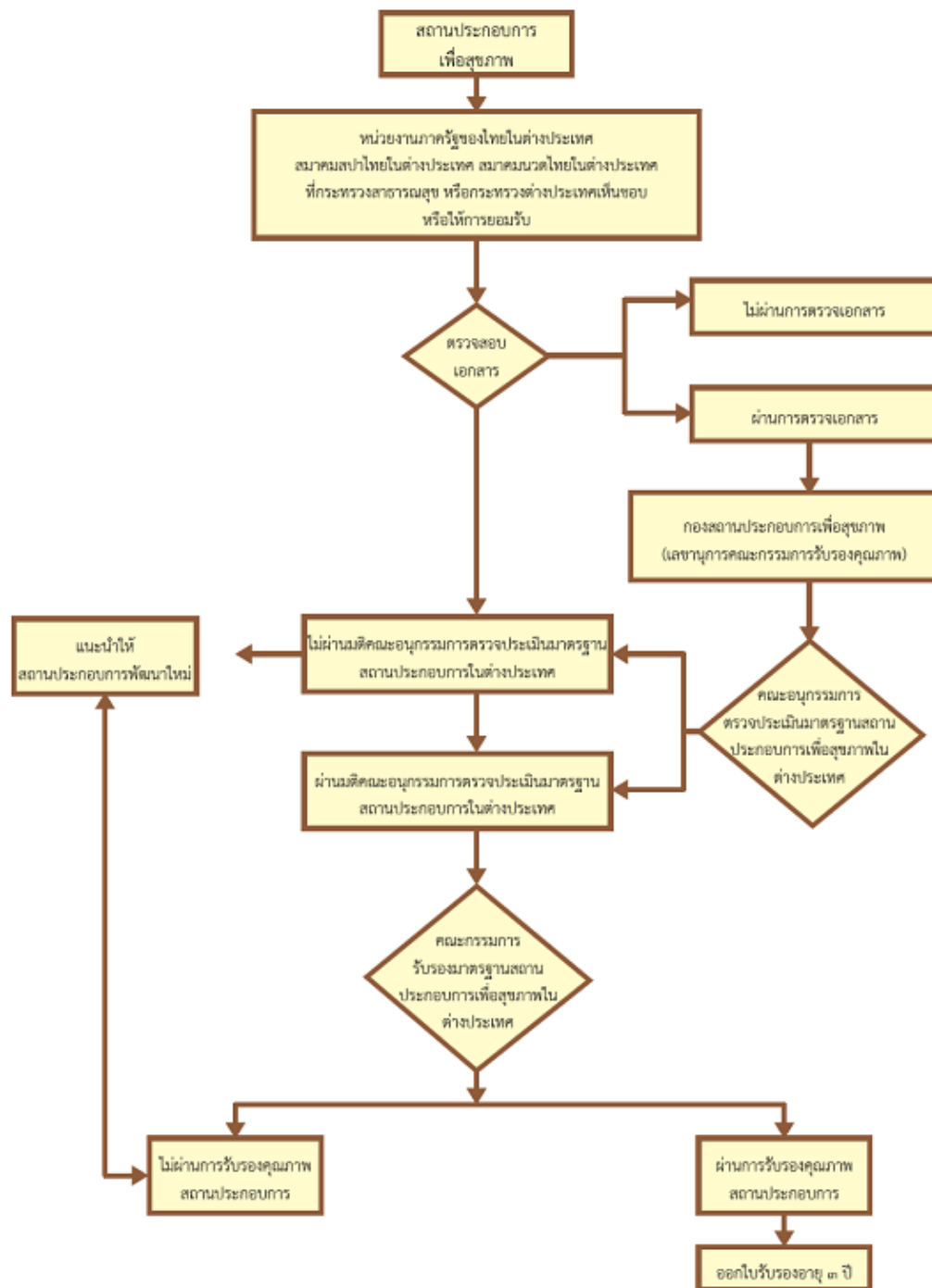
สถานประกอบการเพื่อสุขภาพในต่างประเทศที่ผ่านการรับรองแล้วหากดำเนินการผิดไปจากมาตรฐานที่กำหนดหรือดำเนินการขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีให้คณะกรรมการดำเนินการแจ้งให้แก้ไข ว่ากล่าว ตักเตือน หรือเสนอเพิกถอนใบรับรองมาตรฐานตามแต่กรณี ในกรณีที่มีการแจ้งให้แก้ไขให้กำหนดระยะเวลาตามสมควร แต่ต้องไม่เกิน 100 วัน หากสถานประกอบการใดไม่สามารถดำเนินการแก้ไขได้ภายในระยะเวลาที่กำหนดสถานประกอบการต้องยื่นคำร้องพร้อมเหตุผลความจำเป็น ก่อนวันครบกำหนดต่อคณะกรรมการเพื่อพิจารณาผ่อนผันได้ครั้งละไม่เกิน 30 วัน

3.2.5 การอุทธรณ์

ในกรณีที่ผู้ออกใบรับรองไม่ออกใบรับรองมาตรฐานหรือไม่ต่ออายุใบรับรองมาตรฐานหรือเพิกถอนการรับรองมาตรฐาน ผู้ขอรับใบรับรองมาตรฐานหรือขอต่ออายุใบรับรองมาตรฐานหรือเพิกถอนการรับรองมาตรฐานมีสิทธิอุทธรณ์เป็นหนังสือต่ออธิบดีกรมสนับสนุนบริการสุขภาพภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้งการไม่ออกใบรับรองมาตรฐาน การไม่ต่ออายุใบรับรองมาตรฐานหรือเพิกถอนการรับรองมาตรฐานแล้วแต่กรณี

การพิจารณาอุทธรณ์จะมีขึ้นและแล้วเสร็จภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสืออุทธรณ์ กรณีที่มีเหตุจำเป็นไม่อาจดำเนินการพิจารณาให้แล้วเสร็จตามกำหนดเวลาผู้ประกอบการสามารถขยายเวลาไปได้ 30 วัน ทั้งนี้ต้องแจ้งให้ผู้อุทธรณ์ทราบเป็นหนังสือด้วยคำสั่งวินิจฉัยของอธิบดีกรมสนับสนุนบริการสุขภาพให้เป็นที่สุด

ผังการขอรับรองมาตรฐานประกอบการเพื่อสุขภาพดังแสดงในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ผังการขอรับรองมาตรฐานประกอบการเพื่อสุขภาพ

3.3 การพัฒนาคุณภาพมาตรฐานสถานประกอบการเพื่อสุขภาพไทยในเยอรมนี

ผลการศึกษาทางวิจัยที่เกี่ยวข้องของนายแพทย์เชี่ยวชาญ (ด้านสาธารณสุข) กรมสนับสนุนบริการสุขภาพซึ่งเป็นการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) พบว่าการพัฒนาคุณภาพมาตรฐานสถานประกอบการเพื่อสุขภาพไทยในเยอรมนี มี 3 ระยะ

ระยะที่ 1 ขั้นการวางแผน (Planning) การประชุมผู้ประกอบการสำรวจปัญหาและวิเคราะห์ร่วมกันระหว่างผู้วิจัยและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อให้ได้ปัญหาที่สำคัญที่ต้องการแก้ไข ตลอดจนการแยกแยะรายละเอียดของปัญหานั้น

ระยะที่ 2 ขั้นการปฏิบัติ (Action) กระบวนการพัฒนาคุณภาพมาตรฐานสถานประกอบการเพื่อสุขภาพไทยในเยอรมนี

ระยะที่ 3 ขั้นการสังเกต (Observation) การประเมินตนเองตามมาตรฐานสถานประกอบการเพื่อสุขภาพของผู้ประกอบการคนไทยในเยอรมนี

ผู้วิจัยใช้กระบวนการ Participatory Healthy Public Policy Process (PHPPP) ซึ่งเป็นรูปแบบการสร้างมีส่วนร่วมในการเปิดใจพูดคุยกัน เรียนรู้ซึ่งกันและกัน ระหว่างผู้ประกอบการ พนักงาน ข้าราชการกระทรวงสาธารณสุข สถานทูตไทย และผู้วิจัย ถึงประเด็นปัญหาและผลกระทบต่อธุรกิจบริการสุขภาพที่เกิดขึ้นในเยอรมนี เพื่อให้เข้าใจถึงสถานการณ์ร่วมกัน ทั้งมิติทางด้านสังคม เศรษฐกิจ สุขภาวะของคนไทยที่ต้องจากบ้านเมืองมาด้วยความจำเป็นทางด้านครอบครัว และนโยบายของรัฐบาลไทย เพื่อหาทางเลือกที่เหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบันร่วมกันระหว่างหน่วยงานราชการ และกลุ่มคนไทยในเยอรมนี นำไปสู่การจัดทำข้อตกลงร่วมกัน ดังนี้

1) กลุ่มผู้ประกอบการจะจัดตั้งสมาคมสปาและนวดไทยในเยอรมนี เพื่อเป็นศูนย์กลางในการขับเคลื่อนนโยบายของกระทรวงสาธารณสุข เพื่อส่งเสริมให้สถานประกอบการเพื่อสุขภาพไทยในเยอรมนี มีคุณภาพมาตรฐานแบบมีส่วนร่วมของสมาชิก เป็นการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ

2) ภาครัฐสนับสนุนองค์ความรู้ และพัฒนาศักยภาพบุคลากร

3) มีการจัดทำมาตรฐานร่วมกันระหว่างกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ และสมาคมสปาและนวดไทยในเยอรมนี

4) สถานประกอบการเพื่อสุขภาพไทยที่เป็นสมาชิกสมาคมสปาและนวดไทยในเยอรมนีจะมีการประเมินมาตรฐาน เพื่อผ่านการรับรองจากกระทรวงสาธารณสุขไทย

3.3.1 ผลการพัฒนา

1) ระยะที่ 1 ขั้นการวางแผน (Planning)

จากการพบปะพูดคุยของกลุ่มผู้ประกอบการนวดไทยสปาไทยผู้ประกอบการอาชีพนวดไทยและผู้สนใจที่จะประกอบอาชีพนวดไทยกับคณะเจ้าหน้าที่และผู้วิจัยจากกรมสนับสนุนสุขภาพกระทรวงสาธารณสุขในโครงการการอบรมให้ความรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพและคุณภาพชีวิตของชาวไทยเมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. 2552 ณ วัดธรรมวิหารเมืองฮันโนเฟอร์เยอรมนีจากผลของการร่วมหารือและพบปัญหาที่ควรจะมีการร่วมมือร่วมใจหรือสานต่อการแก้ไขจึงมีมติในการร่วมหารือว่าควรมีการจัดตั้งสมาคมเพื่อเป็นศูนย์กลางในการติดต่อประสานงานต่างๆ

ในกลุ่มผู้เข้าหารือได้มีมติให้ คุณมณฑนา เพ็ญสเลอ์ คุณสุนธา ไบร์เยอร์ เป็นผู้ประสานงานในวาระดังกล่าวนอกจากนั้นผู้วิจัยได้ขอความร่วมมือ คุณมิชา เอลเพ็ญสเลอ์

ในการริเริ่มเสนอและจัดทำโครงการจัดตั้งสมาคมกลุ่มผู้ประกอบการสปาชาวไทยในเยอรมนี ผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับอาชีพผู้สนใจทั่วไปให้ถูกต้องตามกฎหมายเยอรมนี ในปีเดียวกันสมาคมไทยสปาเยอรมนี (Thai Spa Association Germany) ก็ได้ถือกำเนิดขึ้นอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ภายใต้แนวคิด “สามัคคีบนเส้นทางที่ถูกต้อง” สมาคมไทยสปาได้รับการยอมรับว่าเป็นสมาคมที่ก่อตั้งขึ้นเพื่อช่วยเหลือและสนับสนุนสมาชิกโดยไม่หวังผลกำไร

2) ระยะที่ 2 ขั้นการปฏิบัติ (Action)

ปัญหาของสถานประกอบการนวดไทย /ไทยสปาในเยอรมนี จากการศึกษาพบว่าไม่มีการตรวจสอบหรือแสดงคุณวุฒิหรือคุณสมบัติใดๆของผู้ประกอบการและไม่มีข้อกำหนดในองค์ความรู้ของผู้ให้บริการในการเปิดสถานประกอบการนวดไทย/ไทยสปา ส่งผลให้สถานประกอบการนวดไทย / ไทยสปาเติบโตอย่างรวดเร็วในเยอรมนี ระดับความน่าเชื่อถือลดลง เนื่องจากการขาดการควบคุมคุณภาพไม่มีมาตรฐานจำนวนพนักงานในเยอรมนี มีจำนวนน้อยใช้เวลาและการลงทุนมากในการฝึกอบรมพนักงานให้ได้คุณภาพต้องใช้เวลาและการลงทุนนอกจากนั้นยังพบปัญหาในการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความมั่นใจให้ลูกค้าและลบภาพด้านลบของคำว่านวดไทยในเยอรมนี

จากปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยในฐานะผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมธุรกิจบริการสุขภาพ (นายแพทย์เชี่ยวชาญ (ด้านสาธารณสุข)) กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข จึงได้ริเริ่มจัดทำโครงการเพิ่มพูนความรู้และรับรองมาตรฐานคุณภาพสถานประกอบการเพื่อสุขภาพไทยในเยอรมนี ร่วมกับสมาคมไทยสปาเยอรมนี โดยอบรมสมาชิกสมาคมและผู้สนใจ จำนวน 36 คน ที่โรงแรม Schlosshotel เมือง Kassel ใน middle Germany ในเดือนกันยายน ปี พ.ศ.2553 ด้วยหลักสูตรผู้ดำเนินการสปาเพื่อสุขภาพ (Spa Manager) ของกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุขเพื่อเพิ่มพูนความรู้ให้ผู้ประกอบการมีทักษะการจัดการธุรกิจและสามารถนำเสนอ นวดไทยและไทยสปาให้คงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมไทย ผู้วิจัยยังจัดทำข้อกำหนดข้อบังคับในการรับรองมาตรฐานร่วมกับ สมาคมไทยสปาเยอรมนี โดยมีแบบประเมินตนเองสำหรับสถานประกอบการและแบบตรวจสอบจากกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุขเป็นต้นแบบและแก้ไขปรับปรุงให้ตรงกับข้อบังคับสุขลักษณะตามกฎหมายสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี แต่ยังคงนำเสนอเอกลักษณ์ความเป็นไทยโดยมาตรฐานมี 6 ด้านคือ

หมวดที่ 1 การบริการ

หมวดที่ 2 พนักงาน

หมวดที่ 3 เครื่องมืออุปกรณ์ในร้านและผลิตภัณฑ์

หมวดที่ 4 องค์กรและการบริหารงาน

หมวดที่ 5 สถานที่ประกอบกิจการและสภาพแวดล้อม

หมวดที่ 6 การจัดการสุขลักษณะ

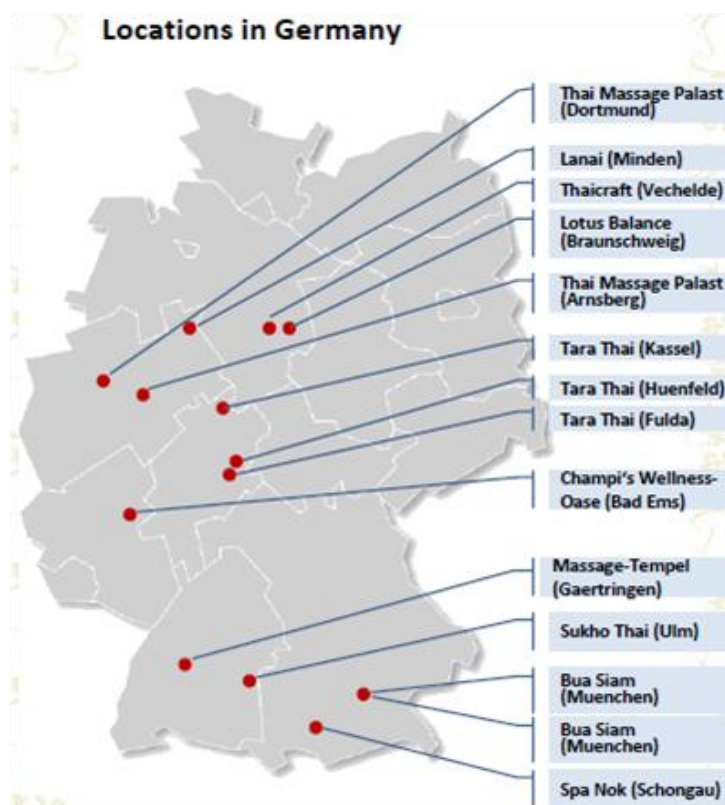
3) ระยะที่ 3 ขั้นการสังเกต (Observation)

หลังจากฝึกอบรมและจัดทำแบบประเมินตนเองสำหรับสถานประกอบการประเมินตนเองตามมาตรฐานสถานประกอบการเพื่อสุขภาพของผู้ประกอบการคนไทยในเยอรมนีในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2554 ผู้วิจัยและทีมงานกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ และผู้แทนกรมส่งเสริม

การค้าระหว่างประเทศ ร่วมกันตรวจเยี่ยมสถานประกอบการที่เข้าร่วมโครงการประเมินตนเองตามมาตรฐานสถานประกอบการเพื่อสุขภาพของผู้ประกอบการคนไทยในเยอรมนีโดยมีสถานประกอบการที่เข้าร่วมโครงการพัฒนามาตรฐานร่วมกับกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข จำนวน 14 แห่ง ตามตาราง 1

ตาราง 1 รายชื่อสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ

No.	Company	Massage/Spa	Location	Street
1	Bua Siam Thaimassage & Spa	Massage	80331 München	Alzheimer Eck 13
2	Bua Siam Thaimassage & Spa	Massage	80802 München	Marktstrasse 15
3	Spa Nok Wellness-Oase	Spa	86956 Schongau	Münzstr. 49
4	Sukho Thai Spa and Massage	Spa	89073 Ulm	Neutorstrasse 22
5	Thai Massage Palast	Spa	44287 Dortmund	Köln-Berliner-Strasse 59
6	Thai Massage Palast	Massage	59821 Arnsberg	Rumbeckerstrasse 10
7	Lanai Thai-Massage & Spa	Massage	32425 Minden	Bierpohlweg 159
8	Champi's Wellness-Oase	Massage	56130 Bad Ems	Römerstraße 76
9	Lotus Balance	Massage	38114 Braunschweig	Eulenstraße 8
10	Thaicraft Thaimassage & Spa	Spa	38159 Vechelde	Spiegelbergallee 4
11	Tara Thai Massage & Spa	Spa	34119 Kassel	Wilhelmshoher Allee 254
12	Tara Thai Massage & Spa	Spa	36037 Fulda	Loeherstrasse 33
13	Tara Thai Massage & Spa	Massage	36088 Huenfeld	Mittelstrasse 2a
14	Massage-Tempel	Massage	71116 Gärtringen	Bismarckstraße 40

ภาพที่ 3 แผนที่แสดงที่ตั้งสถานประกอบการที่เข้าร่วมโครงการพัฒนามาตรฐาน

จากแผนภูมิจะเห็นได้ว่าสถานประกอบการที่เข้าร่วมโครงการกระจายตัวอยู่ในหลายรัฐ ทั้งนี้เนื่องจากสมาคมไทยสปาเยอรมนี จัดให้มีการประชุมสมาคมสัญจรทุก 6 อาทิตย์หรือ 2 เดือน วัตถุประสงค์เพื่อพบปะสังสรรค์ในกลุ่มสมาชิกมีการจัดอบรมเพิ่มเติมความรู้มีการช่วยเหลือแก้ไขปัญหาหรือปรึกษาปัญหาต่างๆที่เพื่อนสมาชิกมีโดยย้ายสถานที่ไปตามเมืองต่างๆ ทำให้สมาชิกไม่ได้จำกัดแต่เฉพาะในเมืองใดเมืองหนึ่ง

3.3.2 ข้อมูลทั่วไป

สถานประกอบการกลุ่มตัวอย่างมีขนาดตั้งแต่ 43-190 ตารางเมตร เฉลี่ย 133.43 ตารางเมตร มีห้องนวดหรือทำสปา ตั้งแต่ 1-6 ห้อง ส่วนใหญ่ 4 ห้อง

3.3.3 ข้อมูลผลการประเมินตามมาตรฐานของสถานประกอบการ

ผลการประเมินตนเองพบว่ามาตรฐานด้านที่ 1 การบริการ มีการดำเนินการตามมาตรฐาน ร้อยละ 95.92 ด้านที่ 2 พนักงาน มีการดำเนินการตามมาตรฐาน ร้อยละ 100 ด้านที่ 3 เครื่องมืออุปกรณ์ในร้านและผลิตภัณฑ์ มีการดำเนินการตามมาตรฐาน ร้อยละ 95 ด้านที่ 4 องค์กรและการบริหารงาน มีการดำเนินการตามมาตรฐาน ร้อยละ 90.01 ด้านที่ 5 สถานที่ประกอบกิจการและสภาพแวดล้อม มีการดำเนินการตามมาตรฐาน ร้อยละ 79.69 ตามตาราง 1 (สำหรับมาตรฐานด้านที่ 6 การจัดการสุขลักษณะไม่มีการประเมินตนเองเนื่องจากเป็นข้อกำหนดที่ต้องประเมินโดยผู้ประเมินเท่านั้น)

ตารางที่ 2 ผลการประเมินตนเองตามมาตรฐาน

มาตรฐาน	ร้อยละสถานประกอบการที่ผ่านการประเมินตนเองตามมาตรฐาน
มาตรฐานด้านที่ 1 การบริการ	95.92
มาตรฐาน ด้านที่ 2 พนักงาน	100
มาตรฐานด้านที่ 3 เครื่องมืออุปกรณ์ในร้านและผลิตภัณฑ์	95
มาตรฐานด้านที่ 4 องค์กรและการบริหารงาน	90.01
มาตรฐานด้านที่ 5 สถานที่ประกอบกิจการและสภาพแวดล้อม	79.69

จากการประเมินตนเองพบว่ามาตรฐานที่ผ่านการประเมินต่ำสุดคือมาตรฐานด้านสถานที่ประกอบกิจการและสภาพแวดล้อมโดยหัวข้อที่ผ่านการประเมินต่ำคือการมีห้องสุขาแยกกันระหว่างพนักงานและลูกค้า และคนพิการสามารถมาใช้บริการได้ ส่วนมาตรฐาน ด้านที่ 2 พนักงาน พบว่ามีความครบถ้วนตามมาตรฐานทั้งความรู้ด้านภาษา การมีใบประกาศนียบัตรหรือใบวุฒิรับรองในการบริการนวดที่มีให้บริการ ความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ที่ใช้และวิธีการใช้ในบริการ

หลังจากพัฒนาและตรวจประเมินมาตรฐาน กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข ได้จัดทำประกาศนียบัตรคุณภาพมาตรฐานสถานประกอบการนวดไทยที่ผ่านการรับรองมาตรฐานสถานนวดไทยสปาไทยเพื่อสุขภาพ ให้แก่สถานประกอบการทั้ง 14 แห่ง และ

หลังจากนั้นสมาคมไทยสปาแห่งเยอรมนี (Thai Spa Association Germany) ได้รณรงค์เพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้แก่ธุรกิจนวดแผนไทยและสปาไทยอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการสอดส่องดูแลธุรกิจนวดไทย/สปาไทยในกลุ่มสมาชิก ในขณะที่สถานเอกอัครราชทูตฯ ได้ร่วมกับกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน กระทรวงแรงงาน ดำเนินโครงการมอบเครื่องหมายมาตรฐานฝีมือแรงงานแห่งชาติ ให้แก่สถานประกอบการนวดไทยและสปาไทยในต่างประเทศ

3.4 ข้อมูลความคืบหน้าเกี่ยวกับการดำเนินงานของกรมสนับสนุนบริการสุขภาพในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพมาตรฐานสถานประกอบการนวดไทย สปาไทยในต่างประเทศ

กรมสนับสนุนบริการสุขภาพได้นำเสนอสภาพปัญหาการนวดและการทำสปา ปัจจุบันพบว่า มีร้านนวดไทย สปาไทยเปิดให้บริการในต่างประเทศมากขึ้น ส่วนใหญ่เปิดในลักษณะการนวดเพื่อผ่อนคลาย ซึ่งผู้ประกอบการจะต้องมีใบอนุญาตจากหน่วยงานภาครัฐ ในกรณีที่เปิดร้านเพื่อการบำบัดรักษา เจ้าของกิจการจะต้องมีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ และยังมีพนักงานผู้ให้บริการที่ผ่านหลักสูตรจากประเทศไทยเข้าไปทำงาน ในต่างประเทศจำนวนมากขึ้น แต่ยังมีประสบปัญหาในเรื่องการสอบ License และการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของประเทศไทย จึงเป็นที่มาที่จะต้องมีการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของสมาคม/ชมรมนวดไทย สปา และสถานประกอบการเพื่อสุขภาพชาวไทยในต่างประเทศ โดยพบว่าปัจจุบันมีสมาคมผู้นวดไทย/สปาไทยในต่างประเทศแล้ว (ญี่ปุ่น สวิสเซอร์แลนด์ นอร์เวย์ เยอรมนี สหรัฐอเมริกา เดนมาร์ก และออสเตรเลีย) และมีการจัดทำมาตรฐานสถานประกอบการเพื่อสุขภาพในต่างประเทศ (Health Service Standard for Oversea Establishment) แบ่งการรับรองมาตรฐานออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ นวดเพื่อสุขภาพและสปาเพื่อสุขภาพ โดยกรมฯ ได้บูรณาการทำงานร่วมกับสถานเอกอัครราชทูตไทยในต่างประเทศและสมาคมของภาคเอกชน เพื่อตรวจประเมินและให้การรับรองฯ แล้วในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี/ สวิสเซอร์แลนด์/ญี่ปุ่น/ สหรัฐอเมริกา/ออสเตรีย/ อังกฤษ/ ออสเตรเลีย และมีการรับรองหลักสูตรกลางที่สถาบันการศึกษาที่ผลิตพนักงานผู้ให้บริการขออนุมัติจัดการเรียนการสอน หากสำเร็จการศึกษาแล้ว จะถือว่ามีความสอดคล้องกับกฎหมายที่กำหนด รวมถึงสถาบันพัฒนาบุคลากรทางการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ได้มีการจัดตั้งศูนย์ฝึกอบรมด้านการนวดไทยส่วนภูมิภาคในสถานบริการสาธารณสุขของภาครัฐ ครอบคลุมเขตบริการสุขภาพ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552 และในปี พ.ศ. 2555 มีการพัฒนามาตรฐานสถานฝึกอบรมด้านการนวดไทยเพื่อสุขภาพขยายผลไปสู่สถาบันอบรมภาคเอกชน และจัดทำเป็นคู่มือการตรวจประเมินรับรองสถานฝึกอบรมด้านการนวดไทยเพื่อสุขภาพ โดยได้เสนอแนวทางการดำเนินงานต่อที่ประชุมคณะกรรมการอำนวยการเพื่อพัฒนาประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางสุขภาพนานาชาติ ครั้งที่ 2/2561 เมื่อวันที่ 14 ธันวาคม 2561 โดยให้มีการแต่งตั้งคณะทำงานร่วมระหว่างสมาคม/ ชมรม/ สมาพันธ์สปาในประเทศไทย ร่วมกับสมาคม/ ชมรมในต่างประเทศ จัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ นำร่องยกระดับสมาคมที่มีอยู่เดิมให้เป็นสถาบันการศึกษา ได้แก่ นอร์เวย์ เยอรมนี ญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา และผลักดันให้มีการจัดตั้งและสร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกันกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เดนมาร์ก สวีเดน ดำเนินการร่วมกับนอร์เวย์ สหราชอาณาจักร ดำเนินการร่วมกับเยอรมนี ซึ่งที่ประชุมเสนอให้มีการสร้างเป็น Brand เดียวกัน โดยให้กระทรวงสาธารณสุขรับรองมาตรฐานในต่างประเทศให้เป็นไป

ในทิศทางเดียวกัน เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ และมอบหมายให้ฝ่ายเลขานุการฯ จัดตั้งคณะทำงาน ร่วมกันในการตรวจรับรองต่อไป

3.4.1 ความก้าวหน้าผลการดำเนินงานของกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ

1) กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ ได้จัดประชุมเพื่อพัฒนาศักยภาพของสมาคม/ชมรมนวดไทย สปาไทย และสถานประกอบการเพื่อสุขภาพชาวไทยในต่างประเทศ เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2562 ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อพิจารณาแต่งตั้งคณะทำงานเพื่อพัฒนาศักยภาพฯ และจัดทำ แนวทางการดำเนินงาน สามารถสรุปแนวทางได้ดังนี้

ระยะสั้น

(1) แต่งตั้งคณะทำงานเพื่อพิจารณาแนวทางการดำเนินงานและขับเคลื่อนนโยบายการพัฒนาศักยภาพนวดไทย และสถานประกอบการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีองค์ประกอบคณะทำงานทั้งหมด 23 ราย จากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน โดยมีอธิบดีกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข เป็นประธาน และรองอธิบดีกรมสนับสนุนบริการสุขภาพที่ได้รับมอบหมาย เป็นเลขานุการ

(2) ส่งเสริมพัฒนาชมรม/สมาคมผู้นวดไทยในต่างประเทศที่มีอยู่เดิมให้สามารถยกระดับเป็นสถาบันการศึกษา/เป็น Certify Body ในการตรวจรับรองมาตรฐานร่วมกับกรมฯ สถานเอกอัครราชทูตและสามารถผลิตพนักงานผู้ให้บริการ (Therapist) ได้ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด สำหรับประเทศที่ยังไม่มีชมรม/สมาคม ควรผลักดันให้มีการจัดตั้งร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ระยะกลาง

(1) เจรจากับ Authority ของต่างประเทศให้ยอมรับมาตรฐานของสถานประกอบการไทยที่เปิดในต่างประเทศ แล้วได้รับการรับรองจากกระทรวงสาธารณสุข (ผ่อนคลายกฎระเบียบ ในการให้ใบอนุญาตในการทำธุรกิจ (Business license) หรือใบอนุญาตจาก Health Department)

ระยะยาว

(1) เจรจากับกระทรวงสาธารณสุขของต่างประเทศให้สามารถเบิกค่าใช้จ่ายได้จาก Authority เพื่อให้ชาวต่างชาติใช้บริการนวดไทย ในสถานประกอบการชาวไทยที่ผ่านมาตรฐานได้

(2) กำหนดมาตรการช่วยเหลือทางด้านภาษีสำหรับร้านนวดไทยหรือสปาที่ผ่านการรับรองมาตรฐานแล้ว

(3) พัฒนาสถาบันการศึกษาในไทยให้มีความพร้อมนำหลักสูตรสพานานาชาติที่มีโครงสร้างหลักสูตรเทียบเคียงกับหน่วยงานสากลมาสอน

2) กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ ได้จัดประชุมคณะกรรมการอำนวยการเพื่อพัฒนาประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางสุขภาพนานาชาติ (นโยบาย Medical Hub) ครั้งที่ 1/2562 เมื่อวันที่ 8 มีนาคม 2562 ซึ่งที่ประชุมได้รับทราบแนวทางส่งเสริมพัฒนาศักยภาพของสมาคม/ชมรมนวดไทย สปาไทย และสถานประกอบการเพื่อสุขภาพชาวไทยในต่างประเทศ ทั้ง 3 ระยะ ได้แก่ ระยะสั้น (Quick Win) ระยะกลาง และระยะยาว ซึ่งมติที่ประชุมรับทราบความก้าวหน้าของการดำเนินงาน

และส่งเสริมให้มีการนำแบรนด์การนวดของไทยไปเผยแพร่ หรือไปรับรองมาตรฐานผู้ประกอบการในต่างประเทศ

3) กระทรวงสาธารณสุขได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานเพื่อพัฒนาศักยภาพของสมาคม/ ชมรมนวดไทย สปาไทย และสถานประกอบการเพื่อสุขภาพชาวไทยในต่างประเทศ เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม 2562 อยู่ระหว่างแจ้งเวียนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบต่อไป

4) กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ ได้จัดการประชุมคณะทำงานเพื่อพัฒนาศักยภาพของสมาคม / ชมรมนวดไทย สปาไทย และสถานประกอบการเพื่อสุขภาพขึ้น ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภายในกรมฯ และภายนอกกรมฯ เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม 2562 ซึ่งที่ประชุมมีมติ ดังนี้

(1) ให้เพิ่มรายชื่อคณะทำงานจำนวน 1 รายชื่อ คือ กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ และหากมีหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องให้เชิญเข้าร่วมประชุมเป็นรายครั้งไป ซึ่งความคืบหน้าขณะนี้ ปลัดกระทรวงสาธารณสุขได้ลงนามในคำสั่งแต่งตั้งแล้ว เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม 2562 ทั้งนี้ การเพิ่มเติมรายชื่อผู้แทนกรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ ตามมติที่ประชุม (ร่าง) คณะทำงานฯ หากที่ประชุมคณะอนุกรรมการพัฒนาประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางสุขภาพนานาชาติ (Wellness Hub) มีมติเห็นชอบจะดำเนินการขอเพิ่มเติมรายชื่อคณะทำงานเป็นลำดับต่อไป

(2) กำหนดแนวทางการดำเนินงานเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะเร่งด่วน

- ในส่วนหลักสูตรนานาชาติ Confederation of International Beauty Therapy and Cosmetology (CIBTAC), British Association of Beauty Therapy and Cosmetology (BABTAC) และ CIDESCO ซึ่งเป็นสถาบันการรับรองมาตรฐานด้านการศึกษาเกี่ยวกับความงามและเครื่องสำอางที่ได้รับการยอมรับจากนานาชาติ ให้กระทรวงสาธารณสุข ดำเนินการร่วมกับกระทรวงการต่างประเทศ เพื่อประสานกับ EU ว่ายังมีการดำเนินการสนับสนุนงบประมาณให้ประเทศไทยอยู่หรือไม่ โดยแจ้งว่าประเทศไทยประสงค์จะขอรับงบประมาณเพิ่มเติม

- ผลักดันให้มีการจัดตั้งสมาคมในเยอรมนี ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา นอร์เวย์ เป็นต้นแบบและทำหน้าที่เป็น Certified Body ในอนาคต พร้อมจัดตั้งสมาคมขึ้นใหม่จับคู่กับสมาคมที่มีอยู่เดิม ได้แก่ สมาคมใหม่ ในสาธารณรัฐเช็ก ฮังการี และออสเตรีย จับคู่กับสมาคมไทยในเยอรมนี เป็นผู้ให้คำปรึกษา สมาคมในประเทศเดนมาร์กจับคู่กับนอร์เวย์ และออสเตรียจับคู่กับเยอรมนีและสวีเดนหรือแลนด์ หรือพิจารณาจับคู่ประเทศที่ใกล้เคียงกัน

- การกำหนดเกณฑ์มาตรฐาน สำหรับร้านที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน อยู่เดิมตามที่กองสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ กรมสนับสนุนบริการสุขภาพได้กำหนดไว้ให้คงไว้ตามเดิม ส่วนร้านที่ขอจัดตั้งใหม่หรือไปรับรองมาตรฐานหมดอายุให้คณะทำงานที่ได้จัดตั้งขึ้นเป็นผู้ดำเนินการตรวจประเมินให้การรับรอง

ระยะปานกลาง

- แผนระยะกลางให้ภาครัฐเจรจา กับ หน่วยงานที่รับผิดชอบในต่างประเทศให้ยอมรับการขึ้นทะเบียนและเปิดร้านในต่างประเทศได้ และหากร้านเปิดดำเนินการหรือขอต่ออายุทางหน่วยงานภาครัฐจะช่วยเหลือในการเจรจาจากหน่วยงานที่รับผิดชอบให้ยอมรับอีกขั้นหนึ่ง

ระยะยาว

- ให้เพิ่มกลุ่มประเทศยุโรป สหรัฐอเมริกา เยอรมนี เป็นต้นแบบ โดยให้มีการจัดทำเป็นเส้นทางการดำเนินการในต่างประเทศที่จะเกิดขึ้นตั้งแต่ต้นน้ำ ทั้งในส่วนที่กระทรวงแรงงาน กระทรวงพาณิชย์ และกระทรวงสาธารณสุข ดำเนินการอยู่ โดยมีการให้ความช่วยเหลือในการ recognition และ harmonization
- ให้นำร่องในกลุ่มสแกนดิเนเวียและยุโรป ได้แก่ นอร์เวย์ และเยอรมนี ในการผลักดันให้มีการเจรจาการเบิกจ่ายตรงการนวดเพื่อรักษาพยาบาล Reimbursement ให้กับพลเมืองได้
- กำหนดมาตรการช่วยเหลือทางด้านภาษีสำหรับร้านนวดไทย สปา ที่ผ่านการรับรองมาตรฐาน ในนอร์เวย์ และเยอรมนี
- จัดทำทำเนียบเครือข่ายการทำงานเพื่อพัฒนาศักยภาพของสมาคม/ชมรมนวดไทย สปาไทย และสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ โดยขอความร่วมมือจากคณะทำงานและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องในการจัดส่งข้อมูลให้ฝ่ายเลขานุการ ได้แก่ สมาพันธ์สปาไทย โรงเรียนวัดโพธิ์ กระทรวงการต่างประเทศ และกระทรวงแรงงาน เป็นต้น

3.4.2 กลไกการดำเนินการ

- 1) มีการประชุมคณะทำงานฝ่ายไทยรายไตรมาส
- 2) มีการประชุมร่วมกับสมาคม/ชมรมในต่างประเทศรายไตรมาส ผ่านทาง Skype เป็นต้น
- 3) จัดส่งรายละเอียดและผลการพิจารณาให้กระทรวงการต่างประเทศดำเนินการต่อไป หากมีประเด็นเพิ่มเติมให้นำมาสู่การพิจารณาในการประชุม
- 4) มีการเชิญสมาคม/ชมรมในต่างประเทศทั่วโลกมาประชุมร่วมกันในประเทศไทย อย่างน้อย 1 ครั้ง โดยเน้นระยะเวลาที่มีการจัดงานในไทย เช่น งาน Wellness Expo เป็นต้น ในช่วงระหว่างเดือนกรกฎาคม-สิงหาคม 2562 โดยในการประชุมให้มีการประกาศเจตนารมณ์ร่วมกัน หรือการทำ MOU เป็นต้น

3.5 ข้อมูลจากการสอบถามกรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศและผู้แทนภาคเอกชน

3.5.1 การส่งออกพนักงานสปาเพื่อสุขภาพและนวดไทยมายังเยอรมนีจะส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์และการเติบโตของธุรกิจบริการสุขภาพไทยในสหภาพยุโรปหรือไม่ อย่างไร

การส่งออกพนักงานสปาและนวดไทยไปยังเยอรมนี สามารถส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์และการเติบโตของธุรกิจบริการสุขภาพในสหภาพยุโรปได้ใน 2 ลักษณะ ได้แก่

- 1) ภาพลักษณ์เชิงบวก จากแรงงานสปาและนวดไทยที่ได้รับการอบรมและมีใบรับรองมาตรฐาน รวมถึงมีทักษะทางภาษาอังกฤษและเยอรมันที่ดีพอ สามารถสร้างความน่าเชื่อถือในการให้บริการแก่ผู้รับบริการชาวเยอรมันและชาวยุโรปที่พำนักในเยอรมนี
- 2) ภาพลักษณ์เชิงลบ จากแรงงานสปาและนวดไทยที่ไม่ได้รับการอบรมตามมาตรฐาน และบางรายใช้ธุรกิจบริการสปาและนวดไทยบังหน้าสำหรับแอบแฝงการค้าประเวณี ส่งผลให้

ชาวเยอรมันและชาวยุโรปบางส่วนเข้าใจว่า ร้านนวดไทยต้องมีบริการทางเพศเหมือนกันหมด ซึ่งทั้งสองลักษณะนี้ต่างมีผลในเชิงการสนับสนุนและลดความนิยมในการใช้บริการธุรกิจสปาและนวดไทยในเยอรมนีอย่างมีนัยสำคัญ

3.5.2 ความเร่งด่วนที่ต้องดำเนินการในการส่งเสริมธุรกิจบริการสุขภาพไทยในเยอรมนีคืออะไร

ประเด็นที่ควรดำเนินการในการส่งเสริมธุรกิจบริการสุขภาพ ในเยอรมนีระยะเร่งด่วน คือ การสร้างภาพลักษณ์เชิงบวกให้กับธุรกิจบริการสุขภาพ โดยเฉพาะธุรกิจสปาและนวดไทย ผ่านการจัดทำคุณภาพและมาตรฐานของสถานประกอบการนวดไทย สปาไทย ในเยอรมนี ดังนี้

1) ส่งเสริมการจัดกิจกรรมเพื่อรณรงค์ ส่งเสริมภาพลักษณ์ของการนวดไทยและสปาไทย อย่างครบวงจรและต่อเนื่อง รวมถึงการจัดทำมาตรฐานอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับให้เป็นที่ยอมรับของต่างประเทศ และใช้เป็นคู่มือในการประกอบกิจการนวดแผนไทยและสปาไทย

2) จัดอบรมความรู้ด้านต่าง ๆ ให้กับผู้ประกอบการและพนักงาน เช่น ความรู้เรื่องภาษา ความรู้ด้านการนวด การจัดการ มีการจัดทำข้อมูลประกอบการตัดสินใจให้กับผู้ที่ต้องการจะเปิดร้านนวดไทย

3) การรวมตัวของผู้ประกอบการร้านนวดไทยและสปาไทยในเยอรมนี เพื่อรวบรวมสั่งซื้อ สินค้าได้ในราคาที่ถูกลงและเป็นการพบปะแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ในธุรกิจด้านนี้ด้วย

4) ส่งเสริมธุรกิจการนวดแผนไทยให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ตลอดจนพัฒนารูปแบบการให้บริการศักยภาพและคุณภาพของบุคลากรผู้ให้บริการนวดแผนไทย

3.5.3 มีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใดในการส่งเสริมให้พนักงานสปาเพื่อสุขภาพและนวดไทยเป็นอาชีพที่ถูกต้องตามกฎหมายในสหภาพยุโรปและผู้ประกอบการสามารถเบิกค่าประกันสุขภาพจากบริษัทประกันได้อย่างไร

แม้ในปัจจุบันเยอรมนียังคงกีดกันการแรงงานจากประเทศที่กำลังพัฒนาเข้าสู่เยอรมนี โดยเฉพาะแรงงานฝีมือ เช่น นวดแผนไทย พ้อคริวไทย เป็นต้น พนักงานที่มีประสบการณ์จากเมืองไทยจะสามารถขอวีซ่าทำงานเข้าเยอรมนีได้อย่างยากลำบาก หรือแทบจะไม่มี การอนุญาต การแรงงานฝีมือจากประเทศไทยเข้าสู่เยอรมนี ส่งผลให้บุคลากรนวดที่มีฝีมือและได้มาตรฐานระดับสูงในเยอรมนีมีน้อยมาก อย่างไรก็ตาม หากรัฐและภาคเอกชนไทยร่วมมือกันพัฒนา มาตรฐานแรงงานนวดไทยและสปาไทย ให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เป็นที่ยอมรับ จัดภาพลักษณ์ การบริการแอบแฝงในสถานประกอบการ และเจรจากับหน่วยงานภาครัฐของเยอรมนีให้ยอมรับ มาตรฐานการนวดของไทย รวมถึงชี้ให้เห็นถึงประโยชน์ที่ประชาชนชาวเยอรมันจะได้รับจากการรับ บริการนวดไทยและสปาไทย และการอำนวยความสะดวกจากการเบิกค่าประกันสุขภาพจากบริษัท ประกันในกรณีที่ใช้บริการนวดไทยและสปาไทย ทั้งในเยอรมนีและในประเทศไทย ก็จะช่วยให้อาชีพ พนักงานนวดไทยและสปาไทย ได้รับการยอมรับมากขึ้นในเยอรมนี

3.5.4 กฎหมายและข้อกำหนดในการเปิดร้านสปาและนวดไทยในเยอรมัน

หากเป็นสถานประกอบการนวด กฎหมายจะแยกอย่างชัดเจนระหว่าง

1) สถานบริการเพื่อสุขภาพในแบบ Wellness สามารถจดทะเบียนเปิดได้ง่าย การขอเปิดจะใช้เพียงเอกสารขั้นแรกยื่นคือสถานที่ตั้งที่จะเปิด, เอกสารผู้ขอยื่น (บางกรณีหากนวดเองด้วยเจ้าหน้าที่อาจจะขอดูใบผ่านการอบรม แล้วแต่การพิจารณาของเจ้าหน้าที่แต่ละคน)

2) สถานบริการเพื่อการบำบัดรักษา หรือประเภทที่เปิดให้บริการอโรติก เมื่อจดทะเบียนเปิดสถานประกอบการกับหน่วยงานที่รับผิดชอบแล้วจะมีเอกสารจากหน่วยงานอื่นๆ ของภาครัฐเยอรมัน เช่น สาธารณสุข, สรรพากร, หน่วยงานที่ควบคุมดูแลความเรียบร้อย, กรมโยธา, องค์กรเอกชนที่รับหน้าที่แทนภาครัฐ (ในส่วนของ เช่นการอบรม ต่างๆที่กฎหมายบังคับ), การประกันความปลอดภัยแก่ลูกจ้างและอื่นๆ แต่ละหน่วยงานจะนำส่งเอกสารข้อมูลที่เป็นกฎหมายควบคุมในหัวข้อต่างๆส่งให้กรอกในส่วนการดำเนินงานที่จะเปิด ในส่วนนี้รวมถึงการจดทะเบียน หรือขึ้นทะเบียนการว่าจ้างแรงงาน การทำประกันต่างๆ ที่กฎหมายบังคับ ตามกรณีรูปแบบของร้านที่มีรายละเอียดค่อนข้างมาก

3.5.5 มาตรฐานสถานประกอบการเพื่อสุขภาพของผู้ประกอบการคนไทยในเยอรมนีมีประโยชน์ต่อผู้ประกอบการอย่างไร

โครงการมอบตราสัญลักษณ์ คุณภาพ มาตรฐานให้แก่สถานประกอบการทั้งขนาดเล็ก (ที่มีพนักงานหรือผู้ทำงาน 2-3 คน) และขนาดใหญ่ที่ได้มาตรฐาน มีส่วนสำคัญมากเพราะเป็นสัญลักษณ์ที่จัดแสดงให้ผู้มารับบริการหรือแม้แต่ผู้ประกอบการธุรกิจที่ต้องการทำงานร่วมกับสถานประกอบการนวดไทย สปาไทยได้เห็นถึง

1) ความชัดเจนในส่วนของคุณภาพ มาตรฐาน ของสถานประกอบการของนวดไทย สปาไทย

2) ให้ความเชื่อถือถึงการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีในความมีมาตรฐานของสถานประกอบการนวดไทย สปาไทยนั้นๆ

3) สร้างแรงจูงใจให้แก่ผู้ประกอบการสถานประกอบการนวดไทย สปาไทยในต่างประเทศที่มีความต้องการที่จะพัฒนาคุณภาพ มาตรฐานของสถานประกอบการของตนให้ดียิ่งขึ้นเพื่อขอรับการรับรองฯ บ้าง

3.5.6 ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ

สถานการณ์ของนวดไทย สปาไทยในช่วง 4-5 ปีที่ผ่านมามีการเปิดกิจการ (สถานประกอบการขนาดเล็ก โดยเฉลี่ยจะมีพนักงาน 2-3 คน) เพิ่มมากขึ้น แต่ในระยะ 2-3 ปีนี้ก็มี การปิดตัวลงมากเช่นกัน ด้วยหลายๆสาเหตุ สถานประกอบการนวดไทยหรืออาชีพนวดไทย สปาไทย ตามกฎหมายของเยอรมนีเรายังคงจัดให้อยู่ในการบริการเพื่อสุขภาพ ในแบบ Wellness เท่านั้น (สำหรับการผ่อนคลาย) ซึ่งจะยังไม่สามารถรับใบส่งตัวเพื่อการบำบัดหรือรักษาได้ ยกเว้นบางกรณี สำหรับผู้ที่จบแพทย์แผนไทยมีใบประกอบโรคศิลป์ ที่นำใบประกาศมาสำแดงเพื่อเทียบเรียนเสริมวิชาชีพใน เยอรมนีเพิ่มในสาขานักบำบัด, แพทย์ทางเลือกเฉพาะทาง หลักสูตรของเยอรมนีที่สถาบัน ได้รับการรับรอง แต่ในส่วนของชาวต่างชาติ ผู้มาใช้บริการการนวดเพื่อผ่อนคลายนวดไทย สปาไทยก็ ได้รับความนิยมนำขึ้นและติดอันดับความนิยมในการเข้ารับบริการในระดับต้นๆ

สำหรับอุปสรรคในการเปิดกิจการ คือ

1) ความรู้ด้านการสื่อสารภาษา

- 2) ความรู้ด้านกฎหมาย
- 3) โดยเฉพาะเรื่องการทำภาษี
- 4) ขาดภาคความรู้ด้านการบริหารจัดการธุรกิจ และ ความรู้ด้านการทำระบบใน

สถานประกอบการบริการให้ได้มาตรฐาน

สิ่งที่ผู้ประกอบการอยากให้ภาครัฐไทยสนับสนุน คือ การจัดให้ความรู้ในด้านต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ ในปลายปีที่ผ่านมาสมาคมไทยสปาแห่งเยอรมนีได้มีการจัดอบรมให้ความรู้ในด้านที่จำเป็นอยู่บ้าง เช่น

- 1) ด้านการสื่อสาร
- 2) ด้านกฎหมายระเบียบข้อบังคับสำหรับสถานประกอบการนวดไทย สปาไทยในเยอรมนี
- 3) ด้านการบริหารจัดการธุรกิจ
- 4) ด้านการฝึกทักษะฝีมือ (ขอการสนับสนุนจากภาครัฐไทย) ซึ่งจัดการอบรม /

สัมมนาตามกำลังของทีมงานจิตอาสาแต่ละฝ่าย

แต่ส่วนที่สำคัญที่สมาคมไทยสปาแห่งเยอรมนีและผู้ประกอบการชาวไทยมีความต้องการส่งเสริม และการสนับสนุนคือให้มีการจัดโครงการมอบตราสัญลักษณ์ คุณภาพ มาตรฐาน ให้แก่สถานประกอบการทั้งขนาดเล็ก (ที่มีพนักงานหรือผู้ทำงาน 2-3 คน) และขนาดใหญ่เพื่อให้เห็นถึงความชัดเจนในส่วนของคุณภาพ มาตรฐาน ของสถานประกอบการของนวดไทย สปาไทย และเพื่อสร้างภาพลักษณ์ความน่าเชื่อถือ ของสถานประกอบการนวดไทย สปาไทย

สมาคมไทยสปาแห่งเยอรมนีมีการจดทะเบียนเป็นสมาคมเพื่อวิชาชีพนวดไทย และวัฒนธรรมไทยอย่างเป็นทางการเมื่อปี ค.ศ. 2009 โดยมีการทำงานในรูปแบบของจิตอาสา ในวันที่ 8 กันยายน ค.ศ.2019 นี้ จะรวมเวลาการจัดตั้งสมาคมเป็นระยะเวลา 10 ปี

สมาคมสปาไทยแห่งเยอรมนีมีสมาชิกทั้งรายบุคคลและผู้ประกอบการขณะนี้ มีจำนวนประมาณ 82 คน ซึ่งถือว่าเป็นสมาคมวิชาชีพนวด ที่มีการจดทะเบียนองค์กรอย่างเป็นทางการที่เก่าแก่และใหญ่ที่สุดในยุโรป

3.6 การวิเคราะห์ประเมินแนวทางการพัฒนาคุณภาพมาตรฐานสถานประกอบการสปาและนวดเพื่อสุขภาพไทยในประเทศเยอรมัน

เมื่อพิจารณาจากบริบทของการขับเคลื่อนของหน่วยงานไทยและภาคเอกชนในเยอรมนีที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพสถานประกอบการเพื่อสุขภาพของคนไทย จะเห็นได้ว่ารัฐบาลให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพสถานประกอบการเพื่อสุขภาพมาตั้งแต่การออกประกาศกระทรวงสาธารณสุขเมื่อปี พ.ศ. 2547 โดยได้มีการยกระดับความสำคัญของการบังคับใช้กฎหมายโดยการออกเป็นพระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559 โดยระหว่างนั้นในปี พ.ศ. 2552 กระทรวงสาธารณสุข โดยกรมสนับสนุนบริการสุขภาพได้ดำเนินการส่งเสริมพัฒนาสถานประกอบการเพื่อสุขภาพของคนไทยในเยอรมนี โดยการจัดทำโครงการการอบรมให้ความรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพและคุณภาพชีวิต เมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. 2552 จนนำไปสู่การจัดตั้งสมาคมสปาและนวดไทยในเยอรมนี ผู้วิจัยพบว่าในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2552 จนถึง ปี พ.ศ.2562 กรมสนับสนุนบริการสุขภาพได้มอบใบ

ประกาศรับรองคุณภาพและตราสัญลักษณ์ให้แก่สถานประกอบการที่ผ่านการรับรองจาก คณะกรรมการรับรองมาตรฐานสถานประกอบการเพื่อสุขภาพในต่างประเทศ จำนวน 14 แห่งจาก จำนวนทั้งสิ้นประมาณ 300 กว่าแห่ง และสถานการณ์ของนวดไทย สปาไทยในช่วง 4-5 ปีที่ผ่านมา มีการเปิดกิจการสถานประกอบการขนาดเล็ก ที่มีพนักงาน โดยเฉลี่ย จำนวน 2-3 คน เพิ่มมากขึ้น แต่ ในระยะ 2-3 ปีที่ผ่านมา มีการปิดตัวลงมากด้วยหลายๆสาเหตุเช่นกัน ซึ่งสอดคล้องกับข้อคิดเห็นของ ผู้เกี่ยวข้องที่ได้แสดงทัศนะว่าต้องการการพัฒนาศักยภาพของสมาคม/ชมรมนวดไทย สปา และ สถานประกอบการเพื่อสุขภาพชาวไทยในต่างประเทศ โดยจัดให้มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการ จัดโครงการมอบตราสัญลักษณ์ คุณภาพ มาตรฐานให้แก่สถานประกอบการทั้งขนาดเล็ก (ที่มี พนักงานหรือผู้ทำงาน 2-3 คน) และขนาดใหญ่เพื่อให้เห็นถึงความชัดเจนในส่วนของคุณภาพ มาตรฐาน ของสถานประกอบการของนวดไทย สปาไทย และเพื่อสร้างภาพลักษณ์ความน่าเชื่อถือ ของสถานประกอบการนวดไทย สปาไทย ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องร่วมมือกันดำเนินการต่างๆ ทั้ง ระยะสั้นและยาวให้เกิดผลสัมฤทธิ์

อย่างไรก็ดี การพัฒนาคุณภาพมาตรฐานสถานประกอบการสปาและนวดเพื่อสุขภาพไทยใน เยอรมนีจำเป็นต้องคำนึงถึงความสมดุลของปัจจัยที่เกี่ยวข้องทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ผู้วิจัยจึงใช้กรอบแนวคิดของการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) เป็นเครื่องมือในการค้นหา สรุปผลการวิเคราะห์ ดังนี้

3.6.1 จุดแข็ง (Strength)

1) นวดไทย มีชื่อเสียงทั่วโลก และมีเอกลักษณ์เฉพาะของความเป็นไทย เนื่องจาก คนไทยมีนิสัยอ่อนน้อม สุภาพ ยิ้มแย้มแจ่มใส และรักงานบริการด้วยความเป็นไทย จึงมีการบริการที่ดี มีความเป็นเลิศและสามารถสร้างความประทับใจแก่ลูกค้า

2) มีสมาคมสปาไทยในเยอรมนีทำให้การขับเคลื่อนเพื่อการพัฒนาให้เข้าสู่ มาตรฐานได้สะดวก

3) การนวดไทยได้รับความนิยมในเยอรมนี

3.6.2. จุดอ่อน (Weakness)

1) ภาพลักษณ์ของการนวดไทยยังเป็นภาพลบสำหรับชาวเยอรมัน

2) ทักษะความเชี่ยวชาญทางด้านภาษาต่างประเทศของบุคลากรมีข้อจำกัด ทำให้ เป็นจุดอ่อนต่อการให้บริการสำหรับชาวต่างชาติ

3) เจ้าของกิจการขาดการฟื้นฟูองค์ความรู้ ผู้ให้บริการขาดการพัฒนาทักษะเพื่อ ยกระดับ

3.6.3 โอกาส (Opportunity)

1) สังคมเยอรมันเป็นสังคมผู้สูงอายุ และให้ความสนใจในการรักษาสุขภาพมากขึ้น กันอย่างแพร่หลาย

2) คนเยอรมันมีการประกันสุขภาพซึ่งครอบคลุมถึงสถานที่บำบัดรักษาและ สถานประกอบการที่เกี่ยวข้องทางด้านสุขภาพ

3) เยอรมนี กำหนดให้การนวดเป็นงานอาชีพ งานฝีมือ และเป็นการบำบัด การรักษาโรค

4) เยอรมนี กำหนดให้การขออนุญาตเปิดสถานประกอบการนวดแบบรักษาได้ เจ้าของกิจการต้องมีคุณสมบัติ มีคุณวุฒิตามกฎหมาย เช่น ต้องผ่านการศึกษาระดับปริญญาตรีในสาขาวิชาชีพ หรือผ่านการเรียนการฝึกงานด้านกายภาพบำบัด

5) ผลกระทบของไทยมีความหลากหลายทางด้านสมุนไพรไทย มีชื่อเสียงระดับโลก และสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการให้บริการด้านความงามได้

6) ประชาชนเยอรมันทุกคนมีประกันสุขภาพ และใช้ประโยชน์จากการประกันสุขภาพ ทำให้ชาวเยอรมันใส่ใจด้านสุขภาพมากขึ้น และหันมาเลือกวิธีการผ่อนคลายความตึงเครียด ด้วยการเข้ารับบริการด้านการนวด

3.6.4 อุปสรรค (Threat)

1) เจ้าของกิจการจะขออนุญาตเปิดสถานประกอบการได้ ต้องมีคุณสมบัติตามกฎหมาย

2) การนำเข้าแรงงานนวด/สปาไทยเข้ามาในเยอรมนียังมีปัญหา เนื่องจากเยอรมนีมีนโยบายอนุญาตการนำเข้าเฉพาะแรงงานฝีมือและแรงงานในสาขาอาชีพขาดแคลนที่เยอรมนี

นอกจากนั้นสมาคมไทยสปาแห่งเยอรมนี (Thai Spa Association Germany) ได้รณรงค์เพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้แก่ธุรกิจนวดแผนไทยและสปาไทยรวมถึงการสอดส่องดูแลธุรกิจนวดไทย/สปาไทยในกลุ่มสมาชิก ในขณะที่สถานเอกอัครราชทูตฯ ได้ร่วมกับกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน กระทรวงแรงงาน ดำเนินโครงการมอบเครื่องหมายมาตรฐานฝีมือแรงงานแห่งชาติ ให้แก่สถานประกอบการนวดไทยและสปาไทยในต่างประเทศ และกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข ได้จัดทำประกาศนียบัตรคุณภาพมาตรฐานสถานประกอบการนวดไทยที่ผ่านการรับรองมาตรฐานสถานนวดไทยสปาไทยเพื่อสุขภาพ

ดังนั้น เมื่อพิจารณาจากการวิเคราะห์ข้างต้น กรมสนับสนุนบริการสุขภาพสามารถนำมากำหนดมาตรการในการส่งเสริมพัฒนาศักยภาพของสมาคมนวดไทย สปาไทย และสถานประกอบการเพื่อสุขภาพในเยอรมนีโดยการจัดอบรมให้ความรู้ด้านการสื่อสารที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจด้านกฎหมายระเบียบข้อบังคับสำหรับสถานประกอบการนวดไทย สปาไทยในเยอรมนี ด้านการบริหารจัดการธุรกิจและด้านการฝึกทักษะฝีมือ พร้อมทั้งการยกระดับคุณภาพสถานประกอบการผ่านโครงการมอบตราสัญลักษณ์ คุณภาพ มาตรฐานให้แก่สถานประกอบการทั้งขนาดเล็ก และขนาดใหญ่ที่ได้มาตรฐาน และในอนาคตสมาคมนวดไทย สปาไทย ในเยอรมนีสามารถทำหน้าที่เป็น Certified Body ในการตรวจประเมินรับรองคุณภาพให้กับกระทรวงสาธารณสุข รวมถึงการสนับสนุนให้คนไทยเปิดสถานประกอบการนวดแบบรักษาได้ ซึ่งจะช่วยให้สามารถเบิกค่านวดจากประกันสุขภาพได้

สำหรับผู้ให้บริการนวดควรมีการอบรมพัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ตระหนักถึงความสำคัญของอาชีพต่อภาพลักษณ์ของหญิงไทย โดยหน่วยงานภาครัฐของไทยควรสนับสนุนให้จัดตั้งโรงเรียนหรือศูนย์ฝึกอบรมด้านการนวดไทย เพื่อเป็นแหล่งฝึกอบรมที่ได้คุณภาพมาตรฐานและเป็นที่ยอมรับ

บทที่ 4

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

4.1 สรุปผลการศึกษา

4.1.1 สถานการณ์สถานประกอบการเพื่อสุขภาพในเยอรมนี

ตลอดระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมาในเยอรมนี การนวดไทยและสปาไทยเป็นที่รู้จักแพร่หลาย ธุรกิจบริการสุขภาพ ประเภทธุรกิจสปาและนวดไทย ถือเป็นอีกหนึ่งสาขาธุรกิจที่มีศักยภาพ โดยมีสถานประกอบการที่เปิดโดยคนไทยจำนวน 379 แห่ง กระจายอยู่ทั่วประเทศ โดยส่วนใหญ่เปิดนวดเพื่อการผ่อนคลาย มีเพียง 4 แห่ง ที่เปิดร้านนวดไทยเพื่อการบำบัดรักษาส่วนแบ่งตลาดการให้บริการด้านสุขภาพ กิจกรรมนวดแผนไทยในเยอรมนีมีสัดส่วนประมาณร้อยละ 5 และมีแนวโน้มเติบโตเพิ่มขึ้น ซึ่งให้เห็นโอกาสการลงทุนทั้งในธุรกิจร้านนวดไทย สถานฝึกอบรม การนำเข้าและจำหน่ายผลิตภัณฑ์เพื่อการนวดและการทำสปา

ร้านนวดไทยและสปาไทยที่เปิดนวดเพื่อผ่อนคลาย ผู้ประกอบการจะต้องมีใบทะเบียนการค้า หรือ Gewerbeschein จากสำนักงานการประกอบธุรกิจ (Gewerbeamt) เอกสารประกอบการยื่นคำร้อง ได้แก่ เอกสารประจำตัวและวิชาชีพที่ระบุการอนุญาตให้ประกอบกิจการได้แบบฟอร์มการจดทะเบียนการค้า พร้อมรายละเอียดส่วนบุคคล วัตถุประสงค์และลักษณะของกิจการ เวลาเปิด-ปิดทำการ ฯลฯ ในกรณีที่เปิดร้านนวดไทยเพื่อการบำบัดรักษา จะมีระเบียบที่เคร่งครัดเพิ่มขึ้น โดยเจ้าของกิจการจะต้องมีคุณสมบัติที่กำหนดไว้ เช่น ผ่านหลักสูตรการศึกษาในวิทยาลัยการอาชีพ และการอบรมกายภาพบำบัดของเยอรมนี หรือเทียบเท่า และจะมีการสอบสัมภาษณ์และสาธิตการนวดจริง และสมาคมวิชาชีพ (Berufsgenossenschaft) จะเป็นผู้ให้อนุญาต

4.1.2 การพัฒนามาตรฐานสถานประกอบการเพื่อสุขภาพไทยในประเทศเยอรมัน

แนวทางการพัฒนามาตรฐาน

- 1) ประชุมผู้ประกอบการและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อสะท้อนสภาพปัญหาการประกอบธุรกิจ และสิ่งที่คาดหวัง
- 2) จัดทำข้อตกลงในการดำเนินการร่วมกันระหว่างผู้ประกอบการ โดยมีหน่วยงานภาครัฐเป็นพยาน
- 3) จัดตั้งสมาคมสปาและนวดไทยของไทยในเยอรมนี เพื่อเป็นองค์กรในการประสานสมาชิกในการขับเคลื่อนคุณภาพและมาตรฐานสปาไทยร่วมกับสำนักงานส่งเสริมธุรกิจบริการสุขภาพ กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ ซึ่งปัจจุบันได้มีการจัดตั้งตามกฎหมายของเยอรมนีเป็นสมาคมเป็นที่เรียบร้อยแล้ว
- 4) กำหนดคุณสมบัติและการรับสมัครสมาชิก โดยสมาคมสปาและนวดไทยในเยอรมนี

5) ฝึกอบรมผู้ประกอบการในหลักสูตร Spa manager ร่วมกับสมาคมสปาและนวดไทยในเยอรมนี ให้มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในกฎหมายของประเทศไทยและเยอรมนี

6) ฝึกอบรมผู้ให้บริการในหลักสูตร Spa therapist ร่วมกับสมาคมสปาและนวดไทยในเยอรมนี และสถานทูตไทย

7) จัดทำมาตรฐานและกระบวนการการตรวจประเมินร่วมกับสมาคมสปาและนวดไทยในเยอรมนี ให้เป็นที่ยอมรับของหน่วยงานราชการของประเทศเยอรมันนี โดยเน้นถึงเอกลักษณ์ความเป็นไทยและคุณภาพการบริการ โดยไม่มีบริการแอบแฝง โดยนำมาตรฐานตามประกาศกระทรวงสาธารณสุขมาเป็นแนวทางประยุกต์ใช้ร่วมกับข้อกำหนดของเยอรมนี

8) สถานประกอบการที่เข้าร่วมโครงการจำนวน 14 แห่ง ประเมินตนเอง และได้รับการตรวจประเมินจากกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ

9) มอบใบประกาศเกียรติคุณในการเข้าร่วมโครงการ

4.1.3 ผลการจัดทำมาตรฐานสถานประกอบการเพื่อสุขภาพในเยอรมนี

การจัดทำมาตรฐานสถานประกอบการสปาและนวดเพื่อสุขภาพไทยในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ให้เป็นที่ยอมรับของหน่วยงานราชการของเยอรมนี เน้นถึงเอกลักษณ์ความเป็นไทยและคุณภาพการบริการ โดยไม่มีบริการแอบแฝง โดยนำมาตรฐานตามประกาศกระทรวงสาธารณสุขและมาตรฐานสถานประกอบการเพื่อสุขภาพในต่างประเทศของกรมสนับสนุนบริการสุขภาพมาเป็นแนวทางประยุกต์ใช้ร่วมกับข้อกำหนดของเยอรมนี โดยมาตรฐานมี 6 ด้านคือ

ด้านที่ 1 การบริการ

ด้านที่ 2 พนักงาน

ด้านที่ 3 เครื่องมืออุปกรณ์ในร้านและผลิตภัณฑ์

ด้านที่ 4 องค์กรและการบริหารงาน

ด้านที่ 5 สถานที่ประกอบกิจการและสภาพแวดล้อม

ด้านที่ 6 การจัดการสุขลักษณะ

4.1.4 ผลการประเมินตนเองตามมาตรฐานของสถานประกอบการเพื่อสุขภาพทั้ง 14 แห่ง

ด้านที่ 1 การบริการ มีการดำเนินการตามมาตรฐาน ร้อยละ 95.92

ด้านที่ 2 พนักงาน มีการดำเนินการตามมาตรฐาน ร้อยละ 100

ด้านที่ 3 เครื่องมืออุปกรณ์ในร้านและผลิตภัณฑ์ มีการดำเนินการตามมาตรฐาน ร้อยละ 95

ด้านที่ 4 องค์กรและการบริหารงาน มีการดำเนินการตามมาตรฐาน ร้อยละ 90.01

ด้านที่ 5 สถานที่ประกอบกิจการและสภาพแวดล้อม มีการดำเนินการตามมาตรฐาน ร้อยละ 79.69

ด้านที่ 6 การจัดการสุขลักษณะ มีการดำเนินการตามมาตรฐาน ร้อยละ 76.92

4.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

สถานประกอบการเพื่อสุขภาพไทยในต่างประเทศสามารถพัฒนาให้มีคุณภาพมาตรฐานจนเป็นที่ยอมรับของชาวต่างชาติและหน่วยงานราชการในต่างประเทศได้ โดยมีหลักการที่สำคัญดังนี้

- 1) ผู้ประกอบการต้องยอมรับหลักการในการประกอบธุรกิจที่ไม่ข้องเกี่ยวกับการค้าประเวณี และร่วมกันจัดตั้งสมาคมเพื่อการดำเนินกิจการต่างๆร่วมกับหน่วยงานต่างๆ
- 2) สถานเอกอัครราชทูตของไทยให้การสนับสนุนการจัดตั้งสมาคมสปาและนวดไทยให้ถูกต้องตามกฎหมาย และประสานระหว่างสมาคมกับหน่วยงานราชการในพื้นที่เพื่อการทำงานร่วมกันอย่างราบรื่น และให้เกิดการยอมรับ
- 3) กระทรวงสาธารณสุขจัดทำโครงการเพิ่มพูนความรู้และรับรองมาตรฐานคุณภาพสถานประกอบการเพื่อสุขภาพไทย โดยบูรณาการร่วมกันระหว่างกระทรวงพาณิชย์ กระทรวงแรงงาน และกระทรวงการต่างประเทศ
- 4) การสร้างภาพลักษณ์เชิงบวกให้กับธุรกิจบริการสุขภาพ โดยเฉพาะธุรกิจสปาและนวดไทย ผ่านการจัดทำคุณภาพและมาตรฐานของสถานประกอบการนวดไทย สปาไทย
- 5) พัฒนาสมาคมนวดไทย สปาไทย ในเยอรมนีให้สามารถทำหน้าที่เป็น Certified Body ในการตรวจประเมินรับรอง
- 6) สนับสนุนให้คนไทยเปิดสถานประกอบการนวดแบบรักษาได้ ซึ่งจะทำให้สามารถเบิกค่านวดจากบริษัทประกันสุขภาพได้
- 7) สนับสนุนให้จัดตั้งโรงเรียนหรือศูนย์ฝึกอบรมด้านการนวดไทยเยอรมนีเพื่อเป็นแหล่งฝึกอบรมที่ได้คุณภาพและเป็นที่ยอมรับของคนเยอรมัน

บรรณานุกรม

เอกสารราชการ/กฎหมาย

พระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559. ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 133 ตอนที่ 30 ก (31 มีนาคม 2559).

ประกาศกระทรวงสาธารณสุขตามพระราชบัญญัติสถานบริการ พ.ศ. 2509. ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 125 ตอนพิเศษ 176ง (14 พฤศจิกายน 2551).

หนังสือ

กองสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ. มาตรฐานสถานประกอบการสปาเพื่อสุขภาพระดับสากล. นนทบุรี: บริษัท เจเนซิส มีเดียคอม จำกัด, 2559.

กองสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ. มาตรฐานสถานประกอบการเพื่อสุขภาพในต่างประเทศ. นนทบุรี: บริษัท เจเนซิส มีเดียคอม จำกัด, 2560.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

Thaibiz Germany. บริการนวดไทยและสปาไทย. [ออนไลน์]. 2015. แหล่งที่มา:

[http://www.thaibizgermany.com/de/thai-](http://www.thaibizgermany.com/de/thai-business/detail.php?cate=service&id=17780)

[business/detail.php?cate=service&id=17780](http://www.thaibizgermany.com/de/thai-business/detail.php?cate=service&id=17780) [28 พฤษภาคม 2562].

สำนักงานส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ ณ กรุงเบอร์ลิน. สปาและศูนย์ฟื้นฟูสุขภาพในเยอรมันนี.

[ออนไลน์]. 2556. แหล่งที่มา: <https://www.ditp.go.th/files/2013-07%20> [28

พฤษภาคม 2562].

สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ นครแฟรงก์เฟิร์ตและกรุงเบอร์ลิน. ตลาดธุรกิจสปาไทยในประเทศเยอรมนี. [ออนไลน์]. 2555. แหล่งที่มา:

https://www.ditp.go.th/contents_attach/72329/72329.pdf [29 พฤษภาคม 2562]

ภาคผนวก

แบบสอบถามประกอบรายงานการศึกษาส่วนบุคคล

คำอธิบายประกอบแบบสอบถาม

แบบสอบถามนี้เป็นการประกอบการจัดทำรายงานการศึกษาส่วนบุคคล (Individule Study-IS) เรื่อง “การพัฒนามาตรฐานสถานประกอบการสปาและนวดเพื่อสุขภาพไทยในสหพันธรัฐเยอรมันนี” ของนายภัทรพล จึงสมเจตไพศาล ผู้เข้ารับการอบรมหลักสูตรนี้กับบริหารการทูต รุ่นที่ 11 ปี 2562 สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ

ผู้ตอบแบบสอบถาม

ชื่อ.....

สำนักงาน.....

- 1) ท่านคิดว่าธุรกิจบริการสุขภาพ ประเภทบริการสปาและนวดไทย จะสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจให้กับการค้าระหว่างประเทศไทย-EU หรือไม่ อย่างไร
- 2) ท่านคิดว่าการส่งออกพนักงานสปาเพื่อสุขภาพและนวดไทยมายังตลาดบริการสุขภาพยุโรป จะส่งผลต่อภาพลักษณ์และการเติบโตของธุรกิจบริการสุขภาพไทยในสหภาพยุโรปหรือไม่ อย่างไร
- 3) ท่านคิดว่าความเร่งด่วนที่ต้องดำเนินการในการส่งเสริมธุรกิจบริการสุขภาพไทยในสหภาพยุโรป คืออะไร
- 4) ท่านคิดว่ามีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใดในการส่งเสริมให้พนักงานสปาเพื่อสุขภาพและนวดไทยเป็นอาชีพที่ถูกต้องตามกฎหมายในสหภาพยุโรป

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล นายแพทย์ภัทรพล จึงสมเจตไพศาล

ตำแหน่งปัจจุบัน ผู้อำนวยการสำนักบริหาร
ผู้อำนวยการกองสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ

วุฒิการศึกษา / การฝึกอบรม -

- คณะแพทยศาสตร์ศิริราช มหาวิทยาลัยมหิดล พ.ศ.2534
- วุฒิบัตรเวชกรรมสาขาออร์โธปิดิกส์
- หนังสืออนุมัติแสดงความรู้ความชำนาญในการประกอบวิชาชีพเวชกรรม สาขาเวชศาสตร์ป้องกันแขนงสุขภาพจิตชุมชน
- หลักสูตรผู้บริหารสาธารณสุข ระดับกลางเฉพาะตำแหน่ง สบช.
- การวางแผนครอบครัว รุ่นที่ 20 สถาบันพัฒนบริหารศาสตร์
- Audit techniques training course ณ Bureau Veritas
- เสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพที่ปรึกษาด้านการบริหารที่ผ่านการรับรองคุณภาพมาตรฐานสำนักงาน กพร. และสถาบันพัฒนบริหารศาสตร์
- Public health and emergencies management in Asia and Pacific ณ Asia Diaster Preparedness Center
- Primary care in the UK ณ Queen Mary'Scholl of Medicine and Dentistry
- ประกาศนียบัตรกฎหมายมหาชน รุ่นที่ 26 คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- เทคนิคการเขียนรายงานวิจัย (บทที่ 1-5) สถาบันพัฒนาวิจัย แห่งประเทศไทย
- อบรมนักบริหารระดับสูงทางการแพทย์และสาธารณสุขรุ่นที่ 2
- อบรมหลักสูตรนักบริหารระดับสูง ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และคุณธรรม (นบส.1) รุ่นที่ 83
- อบรมหลักสูตรการบริหารยุทธศาสตร์องค์กรด้วย Enterprise Architecture หรือ EA รุ่นที่ 2
- อบรมหลักสูตร The Principle Concept and Praticice of One Health for Emerging Disease Management
- อบรมหลักสูตร “ผู้นำ 4.0” ด้วยต้นแบบนวัตกรรมการบริหารประเทศด้วย 4.0
- อบรมหลักสูตรกฎหมายการปกครองเกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560
- อบรมนักบริหารการคลัง (นบค.) รุ่นที่ 5

ประสบการณ์ในการรับราชการ

เป็นผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงพยาบาลอภัยภูเบศร จังหวัดกาฬสินธุ์, นายแพทย์อยู่กลุ่มบริการวิชาการ สำนักพัฒนาระบบบริการสุขภาพ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมธุรกิจบริการสุขภาพ สำนักพัฒนาระบบบริการสุขภาพ กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ, ผู้อำนวยการกองกฎหมาย กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ, แพทย์เชี่ยวชาญด้านสาธารณสุข ปฏิบัติหน้าที่ผู้ช่วยอธิบดีกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ, ผู้อำนวยการสำนักบริหาร, ผู้อำนวยการสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ